

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1966 | ΑΡΙΘ. 2

ΤΟ ΠΑΡΑΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΝΣΤΑΣΕΩΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ

Α'

Τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας ὄλονεν καὶ περισσότερον ἀναγνωρίζεται σήμερον καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἑτεροδόξων. Παρὰ ταῦτα ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ προτεστάνται, ὡς ἐπίσης δυστυχῶς καὶ μερικοὶ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι κατακρίνουν τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας μας ἐκ ποικίλων λόγων καὶ ἀφορμῶν.

*

Ἡ πρώτη κατηγορία, ἡ ὁποία ἐκτοξεύεται ἐναντίον τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι αὕτη συνδέεται μὲ ὀρισμένους τύπους καὶ μὲ ὕλικὰ στοιχεῖα. Ὄρισμένος εἶναι ὁ τρόπος τῆς λατρείας, ὀρισμένα ἄμφια περιβάλλονται οἱ ἱερεῖς, ὀρισμένοι λόγοι ἀναγινώσκονται ἢ ψάλλονται, ὀρισμένοι κινήσεις γίνονται. Τὸ λεγόμενον «Τυπικόν» περιέχει σειρὰν τυπικῶν διατάξεων περὶ τοῦ πότε εἰς αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν περίπτωσιν πρέπει νὰ λεχθῇ αὐτὸ τὸ τροπάριον καὶ πότε ἐκεῖνο. Εἰς ταῦτα δεόν νὰ προστεθοῦν καὶ πολλοὶ τύποι, ἀναγόμενοι εἰς τὰς νηστείας, καὶ εἰς τὴν χρῆσιν διαφόρων ὕλικῶν πραγμάτων. Ταῦτα χρησιμοποιοῦνται ἐν τῇ λατρείᾳ οὐ μόνον πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας (ἄρτος, οἶνος) καὶ τῶν ἄλλων μυστηρίων (ὔδωρ, ἔλαιον, μύρα κ.λ.π.), ἀλλὰ καὶ πρὸς δραματοποιήσιν καὶ αἰσθητοποιήσιν πνευματικῶν γεγονότων ἢ βιωμάτων. Τοιοῦτό τι λ.χ. συμβαίνει ἐν τῇ περιπτώσει τῆς χρήσεως τῶν ἀνθέων τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, τῶν βαίτων κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα Κυριακὴν καὶ τῶν μύρων τοῦ Ἐπιταφίου ἢ τῆς χρήσεως τῶν ἀγίων εἰκόνων, αἱ

ὅποια οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ ἢ διὰ τῆς ὕλης αἰσθητοποίησις καὶ «ἐμφάνισις τῶν οὐρανίων προτύπων». Πάντα ταῦτα συντελοῦν, ὥστε μερικοὶ νὰ κατηγοροῦν τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐπικαλοῦμενοι τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα : «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰωάνν. δ', 24) (Πρβλ. Β. Πλουμίδη, Εἰσαγωγή εἰς τὸν Χριστιανισμόν, σελ 196—197).

Ἄλλ' οἱ κατακρίνοντες τοὺς τύπους καὶ τὰ ὕλικὰ στοιχεῖα τῆς λατρείας λησμονοῦν, ὅτι ταῦτα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὡς κέντρα καὶ πτερνιστῆρες, διεγείροντα τὴν πνευματικὴν προθυμίαν αὐτοῦ (Κ. Καλλινίκου, Ἡ προσευχή, Ἀθῆναι 1929, σελ. 92). Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀμιγῆς καὶ πανυπερτέλειον πνεῦμα, οὔτε ἴσταται ἐπέκεινα παντὸς ὕλικου περιορισμοῦ, ἀλλ' εἶναι δισύνθετον ὄν καὶ φέρει τὸν θησαυρὸν τῆς ψυχῆς ἐν τῷ ὀσφρακίῳ σκεύει τοῦ σώματος. Ὡστε ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν, εἶναι ἀνάγκη νὰ προστρέχῃ εἰς τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων βοήθειαν. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πνευματικὴ λατρεία ἐὰν ἔχῃ πάντοτε ἀνάγκην τῶν ἐξωτερικῶν τύπων καὶ συμβόλων. «Καθὼς περιβάλλεται μὲ φύλλα τὸ δένδρον, καθὼς φυλάττονται ἐντὸς βαλαντίου τὰ χρήματα, καθὼς σκεπάζεται μὲ δέρμα τὸ σῶμα, καθὼς φέρεται εἰς φλοῖον ὁ πυρῆν, καθὼς ἀπαιτεῖ θήκην τὸ ξίφος, καθὼς λάμπει ἐντὸς λυχνίας τὸ φῶς, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ χρεωστεῖ νὰ κλίνη τὰ γόνατα ἐντὸς χειροποιήτου ναοῦ ὁ ἀχειροποίητος ναὸς τῆς ψυχῆς, ἵνα δοξασθῇ ὁ Θεός, κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἡμᾶς τώρα ἐναπόκειται νὰ μὴ σφαγιασῶμεν τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ὕλην καὶ νὰ μὴ ὑπερτιμῆσωμεν εἰδωλολατρικῶς ὡς αἰώνιον σταθμὸν τὸ παροδικὸν μας ὄχημα» (Κ. Καλλινίκου, Ὁ χριστιανικὸς ναὸς καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, σελ. 7).

Ἡ χρῆσις τῶν τύπων καὶ τῶν ὕλικῶν στοιχείων, ἀνταποκρινομένη εἰς τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὕλικοπνευματικὸν ὄν, οὐδόλως συντελεῖ εἰς ἐξωτερικοποίησιν τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ἀλλ' ἀντιθέτως ὀδηγεῖ εἰς ἐμβάθυνσιν ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θεῆς Οἰκονομίας. Ἡ χρῆσις τῶν τύπων καὶ τοῦ ὕλικου στοιχείου ἐν τῇ λατρείᾳ καθιστᾷ τὰς πνευματικὰς ἀληθείας ἰσχυροτέρας καὶ πειστικωτέρας παρὰ ὁ ἀπλοῦς λόγος. Ἐπομένως οἱ τύποι παίζουσι εὐεργετικὸν ρόλον, ἐφ' ἔσον συντελοῦν, ὥστε ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ νὰ ἐκφρά-

ζεται πληρέστερον καὶ τελειότερον. Δι' αὐτὸ ὁ ρωμαιοκαθολικὸς Κάσπερ ὁμολογεῖ τὰ ἑξῆς : « Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ δημιουργήσῃ γέφυρας μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Γνωρίζει ἤδη, ὅτι—ἀφ' ἧς ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἔζησεν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καὶ ἔπαθεν ἐν τῇ σαρκὶ καὶ ἀφ' ἧς... διὰ τῆς νίκης τῆς Ἀναστάσεως ἐλάμπρυνε καὶ αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ σύμπασαν τὴν Κτίσιν—ἐδημιουργήθη ἡ γέφυρα, ἡ ὁποία συνδέει τὸν οὐρανὸν μετὰ τῆς γῆς».

Ὅταν οἱ τύποι καὶ τὰ ὕλικά στοιχεῖα δὲν ἀπολυτοποιοῦνται εἰς βάρος τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ νοήματος τῆς λατρείας, τότε αὕτη εἶναι διδασκαλεῖον, τὸ ὁποῖον διδάσκει διὰ τῶν λόγων, τῶν παραστάσεων, τῶν τελουμένων, τῶν ὀρωμένων καὶ τῶν ἀκρωμένων. Ἐν τῇ λατρείᾳ ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ Ζωγραφικὴ, ἡ Ξυλογλυπτικὴ, ἡ Χρυσοχοϊκὴ, ἡ Ὑφαντικὴ, ἡ Ποικιλτικὴ, ἡ Ὀμιλητικὴ, ἡ Ποίησις, ἡ Μουσικὴ συνεννοῦνται, διὰ νὰ μετεωρίσουν ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλότερον τὸν νοῦν τοῦ ὀρθοδόξου πιστοῦ. Ἀρχιτεκτονικὸι ρυθμοί, τροῦλλοι, κωδωνοστάσια, εἰκόνες, τέμπλα, ἄμβωνες, κανδῆλαι, ὕμνοι συμβάλλονται εἰς τὴν χειραγωγήν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς λατρείας. Βεβαίως οἱ τύποι δὲν ἐθεσπίσθησαν διὰ νὰ καταπνίγωμεν τὴν οὐσίαν, οὔτε διὰ νὰ ὀδηγώμεθα εἰς τὸν Φαρισαϊσμὸν ἢ νὰ λησμονώμεν, ὅτι τὸ Σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ὄχι ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον. Ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο καὶ διὰ νὰ ἐκτίθενται εἰς τὴν περιφρόνησιν τῶν ἀνωτέρων δῆθεν «πνευματικῶν ἀνθρώπων». Οἱ τύποι ἀπετέλεσαν πάντοτε τὸν πολύτιμον παιδαγωγὸν τοῦ ἀνθρώπου. «Αἰῶνας τώρα ἡ Ἐκκλησία μας εἰς ἐποχὰς σκότους, δουλείας, μετ' αὐτὸν τὸν τύπον, μετ' ὃ νὰ κἀνῃς τὸν σταυρόν σου εἰς τὸ φαγητόν, μετ' αὐτὸ τὸ εἰκόνισμα ποῦ εἶναι ἐκεῖ πάνω, ἀπὸ πάππον καὶ προπάππον, μετ' αὐτὸ τὸ τροπάριον, ποῦ κάθε τόσο τὸ λέγομεν καὶ εἰς τὸ σπῆτι μας, μετ' τὴν ἀκολουθίαν, μετ' αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν νηστείαν, μετ' τὴν καμπάνην τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ τέλους, ποῦ δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ ξεχασθοῦμε ὀλότελα, διετήρησε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἔφερε ὡς τώρα, ἀκτῖνα φωτὸς πολύτιμον, μοναδικὴν ἐλπίδα τῆς αὔριον. Ἄλλοι (οἱ προτεστάνται) τὰ κατέστρεψαν ὅλα αὐτὰ τάχα ἀπὸ πνευματικότητα. Ἐφοβήθησαν τὴν κατάχρησιν τῶν τύπων καὶ δὲν ἐφοβήθησαν τὴν νέκραν καὶ τὴν παγωνίαν, ποῦ θὰ ἐπῆρχετο μετ' τὴν

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΘΟΡΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ

Ἐκ τῶν Χριστιανικῶν κηρύγματα τοῦ
ἀειμνήστου **ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ**

Βαθειὰ μελαγχολία αισθάνεται κανένας, βλέποντας μὲ πόση ἀγάπη καὶ μὲ τί ζῆλο καταρίνονται οἱ ἄνθρωποι νὰ χτίσουνε τὰ σπίτια τους καὶ νὰ τὰ στολίσουνε ἀπ' ἔξω κι' ἀπὸ μέσα, νὰ βάλουνε ἔμορφα ἔπιπλα, ἀκριβὰ χαλιά, βιβλιοθήκες, ἔργα τῆς τέχνης, πολυέλαια καὶ πολύφωτα, νὰ φυλάξουνε στὰ ντουλάπια τὰ καλὰ τὰ ροῦχά τους, τὰ δικά τους καὶ τῶν παιδιῶν τους, νὰ στολίσουνε τὶς κάμαρες μ' ἓνα σωρὸ ἀγαπημένα πράγματα, ποὺ τὰ ξεσκονίζουνε μὲ προσοχὴ μὴν τύχει καὶ πάθουνε τίποτα, νὰ περιποιηθοῦνε τοὺς κήπους τους, μ' ἓναν λόγο νὰ εἶναι ἀφωσιωμένοι, οἱ καημένοι, μ' ἔλη τὴν ψυχὴ τους στὸ νὰ κάνουνε τὴν κατοικία τους εὐχάριστη, γιὰ νὰ περάσουνε καλὴ ζωὴ μὲ τὴν οἰκογένειά τους καὶ μὲ τοὺς φίλους τους.

Σὰν καθήσουνε στὸ τραπέζι μὲ τὰ καλὰ τὰ φαγητὰ καὶ μὲ τὰ πιωτὰ, λάμπουνε τὰ πρόσωπά τους, τὰ στόματά τους δὲν σιωποῦνε ἀπὸ τὴ χαρὰ ποὺ νοιώθουνε, καὶ σὰν ἀποφᾶνε, πιάνουνε τὰ τραγούδια καὶ τὰ ἀστεῖα. Πολλοὶ παίζουνε χαρτιά ὅλη τὴ νύχτα, καὶ τὸ πρῶτ' εἶναι σὰν ἄρρωστοι. Ἄλλοι ἔχουνε μανία μὲ τὶς πίπες, ἄλλοι μὲ τ' αὐτοκίνητα, ἄλλοι μὲ τὸ ψάρεμα, ἄλλοι μὲ τὸ κυνήγι, ἄλλοι μὲ τὰ θεάτρα, ἄλλοι μὲ τὰ ἀθλητικὰ, κι' ἄλλοι μὲ ἄλλα.

*

Στὴ συνοικία ποὺ κάθομαι, τὸ κάθε σπίτι ἔχει κι' ἓναν κῆπο, μικρὸν ἢ μεγαλύτερον. Καμμιά φορὰ κἀνω ἓναν μικρὸν περίπατο

κατάργησίν των... Ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν τοὺς ζηλεύομεν! Καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, πιστοὶ εἰς τὰ θέσμιμα τῆς Ἐκκλησίας μας, θὰ χρησιμοποιῶμεν καὶ τὸν θησαυρὸν τῶν τύπων, ὁ ὁποῖος μᾶς συνδέει μὲ τὰς παραδόσεις καὶ ἐὰν τὸν φυλάξωμεν πράγματι, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, «ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ» (Β. Πλουμίδη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 200—201). Ἄς ἐνθυμηθῶμεν καὶ τὴν Σοβιετικὴν Ρωσίαν, ἔπου οἱ τύποι τῆς λατρείας, συγκρατοῦν ζῶσαν τὴν θρησκευτικὴν πίστιν παρὰ τὴν ἐπίσημον καὶ συστηματικὴν ἀντιθρησκευτικὴν καὶ ἀθεϊστικὴν προπαγάνδαν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

κι' ἐκεῖ πού σιγοπερπατῶ, κυττάζω τὰ διάφορα σπίτια. Τὸ καθένα ἔχει τὴ φυσιογνωμία του. Τὰ περισσότερα εἶναι περιποιημένα, βαμμένα μὲ ἔμορφα χρώματα, μὲ καλοκαμωμένες πόρτες καὶ παράθυρα, μὲ ἀεριζέες βεράντες κι' ἂν εἶναι κανένα παράθυρο ἀνοιχτό, βλέπεις ἀπὸ μέσα, σὲ κάποια ἀπ' αὐτά, κανένα συμπαθητικὸ ἔπιπλο, καμμιὰ παλιὰ βιβλιοθήκη, δυὸ τρία κάντρα καλά, πού ἀνάμεσά τους βρίσκεται καὶ καμμιὰ προσωπογραφία, κι' ἀπ' ὅλα ταῦτα νοιώθεις πὼς ἐκεῖ μέσα ἵπάρχει οἰκογενειακὴ ἱστορία, πὼς περάσανε κάποιοι ἄνθρωποι πού δὲν ζοῦνε, αὐτοὶ πού φτιάζανε ἐκείνη τὴ ζεστὴ φωλιά μὲ τὰ καθέκαστά της, πού τ' ἀγαπήσανε πολὺ, μὰ πού μ' ὅλη τὴν ἀγάπη τους καὶ τὴν εὐτυχία πού τοὺς δίνανε, ἤρθε μιὰ μέρα πού τ' ἀφῆσανε καὶ φύγανε βιαστικά, δίχως νὰ κυττάζουνε πίσω τους.

*

Σὰν ἀρχίζει ἡ ἀνοιξὴ κι' ἡ καρδιά μας καταλαβαίνει πιὸ γλυκὰ τὴ ζωὴ, στέκουμαι γιὰ μιὰ στιγμή κοντὰ στὸν τοῖχο τοῦ κήπου κανενὸς σπιτιοῦ, πού ἔχει πολλὰ λουλούδια πού μοσκοβολᾶνε. Ἄν εἶναι Κυριακὴ ἢ γιορτὴ, ὁ σπιτονοικοκύρης σκάβει, κλαδεύει, ποτίζει, περιποιέται τὰ λουλούδια, ἀφωσιωμένος στὴ δουλειά του εὐτυχισμένος. Πολλὲς φορές τὴν βοηθᾶ ἡ γυναῖκα του, ὁ γυιὸς του ἢ ἡ κόρη του. Βλέπεις καὶ χαίρεσαι τὴν εἰρηνικὴ ζωὴ ἐκεινῶν τῶν ἀνθρώπων κι' ἀπὸ μέσα σου παρακαλεῖς τὸν Θεὸν νὰ τοὺς ἀφῆσῃ νὰ τὴ χαροῦνε.

Μὰ, τὴν ἴδια στιγμή ἔρχεται στὸν νοῦ σου ἡ σκέψη, πὼς ὅλα αὐτὰ στέκονται στὸν ἀγέρα, καὶ φτάνει ἓνα φύσημα γιὰ νὰ ἐξαφανισθοῦνε ὅλα καὶ τ' ἀναπαυτικά σπίτια κι' οἱ ὠραῖοι κῆποι καὶ οἱ χαρούμενες συναναστροφές καὶ τὰ πλοῦτη, μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους πού τ' ἄχουνε. Μιὰ μαύρη ἀντάρα σκεπάζει τὴν καρδιά μου, ἡ σκέψη τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου καὶ θολώνει τὰ μάτια μου καὶ μὲ δακρυσμένα μάτια κυττάζω ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ λουλούδια τοῦ μαντρότοιχου ἐκείνους τοὺς εὐτυχισμένους ἀνθρώπους, πού εἶναι ἀφωσιωμένοι στὴν εὐτυχία τους, ἀνύποπτοι ἀπ' ὅ,τι συλλογίζομαι κι' ἀπ' ὅτι γίνεται γύρω τους. Μπορεῖ νὰ περάσω ἀπὸ δῶ ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες καὶ νὰ δῶ κολλημένο δίπλα στὴν πόρτα ἐκεῖνο τὸ χαρτί μὲ τὴ μαύρη κορνίζα.

Λοιπόν, πῶς νὰ μὴν ἀναστενάξης, πῶς νὰ ψευτογελάσης τὸν ἑαυτό σου, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος κι' ὅλα ὅσα κάνει κι' ὅσα ἀγαπᾶ σὲ τοῦτον τὸν κόσμον εἶναι κρεμασμένα ἀπάνω σ' ἓνα ἀνεμοδαρμένο καλάμι μὲ μιὰ τρίχα τῆς ἀράχνης; Ἀλλοίμονο! Δὲν ἵπάρχει τίποτα σίγουρο σὲ τοῦτον τὸν ψεύτικο τὸν κόσμον! Καλὰ τὰ εἶπαν ὅλα ἱσκιούς, ὕνειρα, φαντασίες, ξεγελάσματα. Τὴ ματαιότητά τους τὴν παράστησε καλὰ ὁ προφήτης Δαυὶδ καὶ πιὸ καλὰ ἀκόμα ὁ

γυιός του ὁ Σολομῶντας. « Ἐγώ, λέγει, ἔγινα βασιλιᾶς τοῦ Ἰσραὴλ κι' ἔδωσα τὴν καρδιά μου στὸ νὰ ἐρευνήσω καὶ νὰ ἐξετάσω μὲ σοφία ὅσα ὅσα γίνονται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανό. Γιατί ὁ Θεὸς ἔδωσε μιὰ πικρὴ συλλογὴ ποὺ τρώγει τοὺς ἀνθρώπους. Εἶδα λοιπὸν ὅλα τὰ χτίσματα ποὺ ἔγιναν κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ νά, ὅλα ἦτανε ματαιότητες καὶ πόθος τῆς ψυχῆς... Κι' ἐγὼ ἔχτισα παλάτια, φύτεψα ἀμπέλια, ἔκανα κήπους καὶ περιβόλια καὶ ἔβαλα μέσα κάθε λογῆς δέντρο. Ἔκανα βρύσες, συντριβάνια, ἀπόχτησα ὑπηρετές καὶ ὑπηρετρίες καὶ κοπάδια ζῶα τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα, ποὺ δὲν τὰ εἶχε κανένας ἄνθρωπος πρὶν ἀπὸ μένα. Μάζεψα χρυσάφι κι' ἀσῆμι, πλοῦτη πολλῶν βασιλιάδων. Εἶχα τραγουδιστάδες καὶ τραγουδίστριες ποὺ εὐφραίνουσε τοὺς ἀνθρώπους, κεραστές καὶ κεράστριες ποὺ κερνούσανε τὰ πιστά. Ἔγινε μέγας βασιλιᾶς καὶ μεγάλωσα παραπάνω ἀπ' ὅσους σταθήκανε πρὶν ἀπὸ μένα στὴν Ἱερουσαλὴμ κι' ἀπόχτηκα καὶ σοφία. Κι' ὅ,τι ζητήσανε τὰ μάτια μου δὲν τοὺς τὸ στέρησα καὶ τὴν καρδιά μου δὲν τὴν μπόδισα ἀπὸ καμμιὰ εὐχαριστήση κι' ἀπόλαψη. Καὶ γύρισα καὶ κύτταξα ἐγὼ ἀπάνω σὲ ὅλα ὅσα ἔκανα καὶ νά, ὅλα ἦτανε ματαιότητες».

*

Ναί. Ὅλα χάνονται, ὅλα τρίβονται, ὅλα γίνονται σκόνη. Ὅλα τὰ καταπίνει ὁ θάνατος. Τίποτα δὲ μπορεῖ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ δόντια αὐτῆς τῆς ρόδας ποὺ γυρίζει βουβὰ κι' ἀλέθει τὰ πάντα.

Καλὰ γιὰ τοῦτα τὰ σπίτια καὶ γιὰ τὰ χειροπιαστὰ ὑπάρχοντά μας, ποὺ χάνονται καὶ σβήνουνε σ' ἓνα ἀνοιγοκλείσιμο τοῦ ματιοῦ. Μὰ σάμπως ἀντέχουσε περισσότερο στὸ φύσημα τοῦ θανάτου τὰ λεγόμενα πνευματικὰ ἔργα μας, ποὺ θέλουσε νὰ βροῦμε σ' αὐτὰ ἀποκοῦμπι καὶ παρηγοριά, ἀπελπισμένοι ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὰ ὑλικά, τὰ χειροπιαστὰ; Ὡστόσο, καμμιὰ διαφορὰ δὲν ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ τοῦτα καὶ σὲ κεῖνα! Τὰ πάντα ματαιότης! Τίποτα δὲν θὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν καταβόθρα. Μῆτε οἱ υἱλοσοφίες, μῆτε τὰ ποιήματα, μῆτε τὰ σοφὰ βιβλία, μῆτε τὰ θαυμαστὰ χτίρια, μῆτε τὰ ἐξάισια ἀγάλματα, μῆτε οἱ λαμπρὲς ζωγραφιές, ὅλα τοῦτα ποὺ τὰ λέμε ἀθάνατα, μῆτε οἱ ἐξουσίες κι' οἱ ἄρχοντες, μῆτε ἡ δόξα καὶ τὰ φημισμένα ὀνόματα, ποὺ θαρροῦνε ὅσοι τ' ἀποχτήσανε πὼς γίνεκανε ἀθάνατοι, πὼς γλυτώσανε ἀπὸ τὴν ἐξαφάνιση! Ξεγελάσματα καὶ ψευτοπαρηγορίες. Μέσα στὴν καταβόθρα ποὺ τὰ ρουφᾷ ὅλα, θὰ χαθοῦνε μιὰ μέρα κι' οἱ Μεγάλοι Ἀλέξανδροι κι' οἱ Ὀμηροὶ κι' οἱ Αἰσχύλοι κι' οἱ Εὐρυπίδηδες κι' οἱ Φειδίες κι' οἱ Πολύκλειτοι καὶ μαζί τους θὰ ἐξαφανιστοῦνε κι' οἱ Παρθενῶνες κι' οἱ ἀγίες Σοφίες, κι' οἱ Ἰλιάδες, κι' οἱ Ὀδύσσειες, μ' ἓναν λόγο ὅ,τι βρίσκεται στὸν κόσμον καὶ στὴ θύμησιν τῶν ἀνθρώπων. Ἄβυσσο βουβὴ κι' ἄσπλαχνη θὰ τὰ καταπιῇ καὶ μὴν περιμένεις καμμιὰ παρηγοριά. Ἐμεῖς οἱ

άνθρωποι πασιζουμε νά σώσουμε κάτι από τή φοβερή καταδίκη, γιά νά τò έχουμε γιά παρηγοριά, όπως κάνουμε με τὰ λεγόμενα μεγάλα έργα τής τέχνης μας, και τὰ λέμε, οί δυστυχεῖς θάνατα, γιατί τὰ διατηροῦμε στήν ὑπαρξη ἢ στή μνήμη μας χίλια εἴτε δυό χιλιάδες χρόνια, πού εἶναι σάν τίς λίγες μέρες πού πέρνει χάρη ὁ κατάδικος, ὡς πού νά ἔρθη ἡ ὥρα του.

*

Ὁ κακόμοιρος ὁ ἄνθρωπος φράζει τὰ μάτια του γιά νά μὴ δῆ τί τὸν περιμένει. Δὲν ὑπάρχει πιὸ θλιβερό πρᾶγμα ἀπὸ τὸν θάνατο ἑνὸς ἀνθρώπου, πού τὸν θεωροῦνε μεγάλο και ἀπέθανον και τοῦ φέλνουνε «Αἰωνία ἢ μνήμη!». Αὐτὸ τὸ «Αἰωνία ἢ μνήμη» τὸ ἀκούμε σάν νά λέγη: «Αἰωνία ἢ λήθη και ἢ ἐξαφάνισις».

Βλέποντα λοιπὸν πρῶτα τὸν ἑαυτό μου κι ὕστερα τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, νά καταγινόμαστε ὅλοι με πρόσκαιρα και ψεύτικα πράγματα και μάλιστα με τέτοιον ζῆλο σάν νά έχουμε νά ζήσουμε αἰώνια, κάθουμαι και συλλογίζουμε: "Αραγε, μοναχὰ αὐτὰ τὰ ψεύτικα και τὰ πρόσκαιρα πράγματα ὑπάρχουνε στὸν κόσμος, ἢ ὑπάρχουνε και κάποια ἀληθινὰ και σίγουρα; Τόση ἀγάπη, τόση ἀφοσίωση νά δίνεται ἀπὸ τὸν κακόμοιρον τὸν ἄνθρωπο σὲ κάποια πράγματα πού εἶναι ἔτοιμα νά χαθοῦνε σὲ κάθε στιγμή, δὲν εἶναι κρῖμα; "Αν ἤξερε λοιπὸν πὼς ὑπάρχουνε και κάποια ἀληθινὰ και σίγουρα πράγματα, πόση θὰ ἤτανε ἢ εὐτυχία του και τότε ἢ ἀγάπη του σὲ κεῖνα τὰ ἀληθινὰ δὲν θάτανε ἀκόμα πιὸ μεγάλη;

*

Ναί, ἀλλὰ οί πολλοί οί ἄνθρωποι δὲν πιστεύουνε πὼς ὑπάρχουνε ἄλλα ἀπὸ τοῦτα τὰ προσωρινὰ, κάποια πού βρίσκονται σὲ ἕναν ἄλλον ἀληθινὸν κόσμος, πού τὸν νομίζουμε γιά ψεύτικον οί δυστυχισμένοι πού εἶναι γαντζωμένοι στοὺς ἴσκιους, γιατί δὲν πιστεύουνε πὼς ὑπάρχει κάτι πού εἶναι πιὸ σίγουρο ἀπὸ τοὺς ἴσκιους. "ὦ! Πόσο ἀξιολύπητοι εἶναι οί τέτοιοι ἄνθρωποι, πού δίνουνε ὅλη τὴν φροντίδα τους στὸ τίποτα! Αὐτοὶ εἶναι «οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα», πού λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, και πού δὲν τὸν πιστέψανε, ἀκούγοντάς τον νά λέγη: «Οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν», «Δὲν ἔχομε, ἐδῶ, σὲ τούτη τὴ ζωὴ, πολιτεία πού νά μείνη, νά βαστάξῃ ἐπὶ πολὺν καιρό, ἀλλὰ ζητοῦμε ἐκτὴν πού βρίσκεται στήν ἄλλη ζωὴ». Δὲν ὑπάρχουνε ἐδῶ, σὲ τοῦτον τὸν κόσμος, μήτε πολιτεῖες, μήτε παλάτια, μήτε σπίτια, μήτε ἄλλα κτίρια, μήτε κτήματα, μήτε παπόρια, μήτε πλούτη, μήτε τίποτα, πού νά μὴν εἶναι πρόσκαιρο, ἔτοιμο νά χαθῇ σὲ μιὰ στιγμή, ἀλλὰ ὑπάρχει ἕμως ἕνας ἄλλος κόσμος πού ὅλα σ' αὐτὸν εἶναι ἀληθινὰ, σίγουρα, αἰώνια, γιατί ἀντέχουνε στή φθορά, ἐπειδὴ ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει μήτε καιρός, μήτε ἡ κόρη του ἢ φθορά, ἀλλὰ ὅλα ἐκεῖ

εἶναι ἀφθαρτα, ἀκατάλυτα, αἰώνια, παντοτινά καινούργια, παντοτινά νέα.

Καὶ ποιά εἶναι αὐτά; Εἶναι ἐκεῖνα ποῦ «μάτι δὲν τὰ εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν τὰ ἄκουσε καὶ ποῦ δὲν τὰ ἐνοιωσε ἢ καρδιά κανενὸς ἀνθρώπου, ἐκεῖνο ποῦ ἐτοίμασε ὁ Θεὸς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ πιστέψανε στὰ λόγια του καὶ τὸν ἀγαπήσανε». Αὐτοὶ δὲν καταγίνονται μὲ «μάταια καὶ ψευδῆ», μὲ ἴσκιους καὶ μὲ ξεγελάσματα, ἀλλὰ χτίζουνε ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον σὲ κεῖνον τὸν ἄλλον ἄλλος σπίτια, ἄλλος παλάτι, ἄλλος πολιτεία, ἄλλος φυτεύει ἀμπέλι, ἄλλος περιβόλι, ἄλλος κῆπο, ποῦ δὲν γάνεται ποτέ. Αὐτοὶ εἶναι αὐοὶ ἔχοντες ἐλπίδα», γιὰ τοῦτο ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν λέγει «μακαρίαν ἐλπίδα», ἐπειδὴ, ἀληθινά, ἅποιοι τὴν ἔχει αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, εἶναι μακίρις. Αὐτὸς πατεῖ ἀπάνω στὴ στερεὴ πέτρα ποῦ δὲν θὰ σαλευθῆ στὸν αἰῶνα.

*

Ὡστόσο, ὅσοι καταγίνονται μοναχὰ μὲ τὰ πρόσκαιρα τούτης τῆς ζωῆς καὶ δὲν πιστεύουνε στὰ αἰώνια τῆς ἄλλης τῆς ζωῆς, σὰν πεθάνει κανένας χριστιανὸς ποῦ δὲν ἔδωσε πολλὴ σημασία σ' ἐκεῖνα ποῦ ἀφοσιωθῆκε αὐτοὶ οἱ ἄπιστοι, ἀλλὰ προσπάθησε ν' ἀποχτήσῃ τὰ ἀληθινὰ καὶ τὰ σίγουρα, ζῶντας μὲ τὴν ἐλπίδα τους, σὰν ἀποθάνῃ λοιπὸν ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος, τὸν περιπαίζουνε καὶ λένε πὼς δὲν χάρηκε τοῦτον τὸν κόσμον, ἐπειδὴ εἶχε γυρισμένα τὰ μάτια του στὸν ἄλλον, ποῦ εἶναι ἀνύπαρχος γιὰ τοὺς κείνους ποῦ τὸν περιπαίζουνε. Μὰ πολλὲς φορές ὁ χριστιανὸς ποῦ πέθανε μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ Χριστοῦ, ἀγιάζει καὶ φανερόνεται στοὺς ἄπιστους ἢ στ' ὄνειρό τους ἢ στὸν ζῦπνο τους, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον καὶ τότε καταλαβαίνουν οἱ ἐζυπνοὶ πὼς ἢ ἐζυπνάδα τους ἦταν ἀνοησία καὶ ὁ περιγελασμένος ἤξερε καλὰ ποῦ βρίσκεται ἢ ἀλήθεια. Σ' αὐτὰ ἀπάνω, λέγει ὁ Σολομῶνας τὰ παρακάτω λόγια :

«Τότε θὰ σταθῆ ὁ δίκαιος μὲ πολλὴ παρρησία μπροστὰ σ' ἐκείνους ποῦ τὸν πικράνανε καὶ ποῦ λέγανε πὼς κοπίαζε μάταια. Σὰν τὸν δοῦνε, θὰ ταραχθοῦνε καὶ θὰ φοβηθοῦνε πολὺ καὶ θ' ἀπορρήσουνε πὼς γλύτωσε. Τότε θὰ ποῦνε στὸν ἑαυτὸ τους, μετανοιῶνοντας κ' ἀναστενάζοντας : «Τοῦτος δὲν ἦταν ποῦ κάποτε τὸν εἶχαμε γιὰ νὰ γελοῦμε καὶ ποῦ τὸν περιπαίσαμε ἐμεῖς οἱ ἄμυαλοι ; Τῆ ζωὴ του τὴ θεωρήσαμε γιὰ τρέλλα καὶ τὸ τέλος του γιὰ ἄτιμο ; Πὼς λοιπὸν λογαριάσθηκε ἀνάμεσα στὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ κ' ἡ κληρονομιά του μὲ τοὺς ἅγιους ; Ὡστε πλανηθήκαμε ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀλήθειας καὶ τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης δὲν ἔλαμψε ἀπάνω μας κ' ὁ ἥλιος δὲν ἀνάτειλε γιὰ μᾶς. Γεμίσαμε ἀμαρτίες, περπατήσαμε στοὺς δρόμους τοῦ χαμοῦ καὶ πορευθήκαμε σὲ ἐρημιὰς ἀπάτητες, ἀλλὰ τὸν δρόμον τοῦ Κυρίου δὲν τὸν γνωρίσαμε. Σὲ τί μᾶς ὠφέλησε ἢ περιφάνεια ; Καὶ τί κερδίσαμε ἀπὸ τὰ πλοῦτη κ' ἀπὸ τὴν ἀλα-

ζουεία μας ; "Όλα εκείνα περάσανε σάν ἴσκιος καὶ σάν τὴ φωνὴ τοῦ σβήνει καὶ χάνεται. Σάν τὸ καράβι τοῦ σιγίζει τὸ κυματιστὸ νερὸ καὶ τοῦ σάν περάσει, δὲ μπορεῖ κανένας νὰ βρῆ κανένα σημάδι του, μήτε τὸ αὐλάκι τῆς καρίνας του μέσα στὰ κύματα. "Ἡ σάν τὸ ὄριο τοῦ πετᾶ στὸν ἀγέρα καὶ δὲν ἀφήνει πίσω του κανένα σημάδι ἀπὸ τὸ πέρασμά του, παρὰ χτυπᾷ δυνατὰ τὸν ἀγέρα μὲ τὶς φτεροῦγες του καὶ τὸν σιγίζει μὲ βουητὸ καὶ πίσω του δὲν φαίνεται κανένα χνάρι ἀπὸ τὸ πέρασμά του. "Ἔτσι κι' ἐμεῖς, γεννηθήκαμε καὶ σβήσαμε καὶ κανένα σημάδι ἀπὸ καλὴ πράξη δὲν εἶχαμε νὰ δείξουμε, ἀλλὰ ξοδέψαμε τὴ ζωὴ μας μέσα στὴν κακία μας. Γιατὶ ἡ ἐλπίδα τοῦ ἔχει ὁ ἀσεβῆς εἶναι σάν τὸ χνοῦδι τοῦ τὸ πέρνει ὁ ἀνεμος καὶ σάν τὴν πάχνη τοῦ τὴν σκορπᾷ ἡ ἀνεμοζάλη».

Ἄλλὰ μ' ὅλα αὐτὰ τοῦ μᾶς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή γιὰ τὴ ματαιότητα τούτης τῆς ζωῆς, ἐμεῖς δὲν τὰ πιστεύουμε, καὶ πᾶμε, ἀληθινά, σάν τοὺς στραβοὺς στὸν Ἄδη. Ἄς φωνάζει ἡ πονετικιὰ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀκούγεται ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τοῦ κόσμου ὡς τὴν ἄλλη : «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. "Ὅπου γάρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ἡμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν». (Ματθ. στ', 19). «Ὅπου, λέγει, βρίσκεται ὁ θησαυρὸς σας, δηλαδὴ τὰ πράγματα τοῦ εἶναι γιὰ σᾶς πολῦτιμα καὶ τ' ἀγαπᾶτε, ἐκεῖ θὰ βρίσκεται κι' ἡ καρδιά σας».

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ (†)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ πέμπτος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», ὁ «Εὐεργετινὸς» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν διδασκαλιῶν» μέρος δεύτερον, καὶ ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεία Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα. (Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)

**ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΛΙΓΙΝΗΣ**
“ΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ,”

**Ἡθικὲς ἀρετὲς τοῦ θυμικοῦ
ἦτοι τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τοῦ συναισθηματικοῦ.**

Α΄. Οἱ ἀρετὲς τοῦ βουλευτικοῦ.

Περὶ τῆς χριστιανικῆς εὐγένειας.

Εὐγένεια εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ εὐγενικοῦ ἤθους· εἶναι ἡ καλὴ διάθεση τῆς ψυχῆς, πού ἐκδηλώνεται καὶ σὲ λόγια καὶ σὲ πράξεις. Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς εὐγένειας εἶναι τὸ γενναῖο φρόνημα, ἡ ἐλευθερία, ἡ φιλοτιμία, ἡ εὐπροσηγορία, ἡ μεγαλοφροσύνη καὶ ἡ μεγαλοψυχία, ἡ εὐκοσμία καὶ ἡ παρρησία τῆς γνώμης, ἡ ἀγαθὴ προαίρεση, οἱ ἀριστοὶ τρόποι, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀλήθεια.

Εὐγένεια εἶναι ἡ καθολικὴ ἀρετὴ· ἡ εὐγένεια καὶ ἡ ἀρετὴ εἶναι δυὸ λέξεις συνώνυμες, πού φανερώνουν τὸ ἴδιο νόημα· τὴν καλὴν δηλαδὴ θιάθεσιν τῆς ψυχῆς. Ἡ εὐγένεια φανερώνει τὴν ὁμοίωσιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν θεῖαν εἰκόνα, πού ἡ χάρις τῆς καὶ ἡ ὁμορφία τῆς ἔχουνε ξεχυθῆ ἐπάνω τῆς. Ἡ εὐγένεια εἶναι πραγματικὰ τὸ ἀντιλάμπισμα ἀπὸ τὸ φῶς τῆς θεῖας εἰκόνας, πού εἶναι διάχυτο ἐπάνω στὴν ἐνάρετη ψυχὴ. Ἡ εὐγένεια εἶναι τὸ φανέρωμα καὶ τ' ἀνάβρυσμα τῆς ὁμορφιάς τῆς ἀρετῆς, πού εἶναι βαθειὰ ριζωμένη μέσα στὴν ψυχὴ. Καὶ γι' αὐτὸ τὴν εὐγένειαν τὴν ἀγάπησαν καὶ τὴν ἐπεδίωξαν ὅλοι οἱ ἀσκητὲς τῆς ἀρετῆς καὶ ὅλοι οἱ σοφοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ καυχιέται πὼς εἶναι πραγματικὰ σοφός, χωρὶς νὰ τὴν ἔχη οὔτε καὶ νὰ ὀνοματίζεται μὲ τὸ σεμνὸ ὄνομα τοῦ ἐνάρετου χωρὶς αὐτὴν.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς λέει γιὰ τὴν εὐγένειαν αὐτά: «Εὐγένεια εἶναι ἡ διατήρησις τῆς θεῖας εἰκόνας· εἶναι ἡ ἐξομοίωσις πρὸς τὸ ἀρχέτυπο, πού τὴν πραγματοποιοῦμε μὲ τὴν ἀρετὴν, καὶ μὲ τοὺς ὀλοκάθαρους πόθους μας». Καὶ σ' ἄλλο πάλι μέρος λέει· «ἐγὼ μιὰ ἀληθινὴ εὐγένεια ξέρω, τὴν εὐσέβειαν δηλαδὴ καὶ τὸ νᾶχῃ κανεὶς ἐπίγνωσις τῆς ἀρχικῆς τοῦ προέλευσης, καὶ ποιὸ εἶναι τὸ τέλος του». Καὶ ξαναλέει ἀλλοῦ: «ἡ μοναδικὴ ἀρχοντιά κι' ἐπισημότητα εἶναι, τὸ νὰ διατηροῦμε τὴν θεῖαν ἡμῶν εἰκόνα, καὶ τὸ ν' ἀγωνιζώμαστε νὰ ἐξομοιωθῶμε πρὸς τὸ ἀρχέτυπο, ὅσο εἶναι βολετὸ σὲ πλάσματα σαρκικά, πού ξεμακραίνουν, ὅσο τὸ μποροῦνε λιγώτερο, ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν πηγὴν τοῦ καλοῦ».

Ὁ Θεοδώρητος πάλιν λέγει: «ἡ ἀρετὴ ἀξίζει πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν προγονικὴν εὐγένεια». Καὶ ὁ Εὐριπίδης· «γιατὴ μὲνα εὐγενῆς εἶναι ὁ καλὸς καὶ ἀγαθός· αὐτὸς δὲ πού εἶναι ἐνάρετος, κι' ἂν ἔχῃ ἀκόμη πατέρα του τὸν Δία, ἐγὼ τὸν πιστεύω πὼς εἶναι κακογεννημένος». Κι' ἄλλος φιλόσοφος πάλιν λέει: «ἐγὼ μιὰν εὐγένεια ξέρω, τὴν ἀρετὴ· ὅλα τ' ἄλλα εἶναι τῆς τύχης». Κι' ὁ θεῖος Χρυσόστομος λέει: «μιὰ μονάχα εὐγένεια ὑπάρχει, τὸ νὰ κάνωμε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ».

Εἰκόνα τοῦ εὐγενῆ.

Ἡ εἰκόνα τοῦ εὐγενικοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐξαίσιον θέαμα, γιατί ἐπάνω της εἶναι χυμένη κι' ἀντιλαμπρίζει ἡ ὁμορφιά τῆς θείας εἰκόνας. Θαρρεῖ κανεὶς πὼς οἱ ἀρετὲς μαζεύτηκαν ὅλες μαζί, καὶ μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ τους πινέλο ζωγραφίσανε τὴν εἰκόνα του. Καὶ κάθε μιὰ τους ἐχάραξεν ἐπάνω του, μ' ἀριστουργηματικὲς λεπτότατες γραμμές, τὴ δική της χάρη κι' ὁμορφιά. Κι' ἔτσι, ἡ εἰκόνα τοῦ εὐγενῆ γίνηκε ἕνα πραγματικὸ κι' ἀμίμητον ἀριστοῦργημα· κι' ὁ λόγος εἶναι γιατί ἐχαράχθηκε σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχέτυπη θεία εἰκόνα κι' ἀπάνω της ἀποτυπώθηκεν τὸ ἀνέκφραστο θεῖο κάλλος.

Ἡ πρώτη ἀρετὴ τοῦ εὐγενῆ εἶναι ἡ πρὸς τὰ θεῖα εὐσέβεια του· φοβάται τὸν Θεὸ καὶ κάνει πάντα τ' ἅγιό του θέλημα. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγαπημένη του σπουδὴ καὶ μελέτη· κι' ὅλη του ἡ ζήση εἶναι ἀφωσιωμένη στὸ νὰ κάνῃ τὸ καλὸ καὶ στὸ νὰ εὐχαριστῇ, ὅσο μπορεῖ περισσότερο, τὸν Θεό. Ἡ σύνεση καὶ ἡ φρονιμάδα διευθύνουν τοὺς λογισμοὺς του, κανονίζουν τὰ λόγια του καὶ ρυθμίζουν κάθε του ἀπόφαση κι' ἐνέργεια. Αὐτὴ καλλιτεχνεῖ τοὺς καλοὺς του τρόπους· αὐτὴ ὁδηγεῖ τὰ βήματά του· αὐτὴ δίνει τὸν πρεπουμένο ρυθμὸ στὶς κινήσεις του· αὐτὴ τοῦ δείχνει τὸν σωστὸ δρόμο· κι' αὐτὴ τὸν χειροκροτεῖ καὶ τὸν στηρίζει στὴ σταδιοδρομία του. Ἡ σοφία, ἡ φρονιμάδα, ἡ γνώση τὸν διδάσκουν πού βρίσκεται ἡ πραγματικὴ εὐτυχία· καὶ τί πρέπει νὰ κάνῃ, καὶ τί ν' ἀποφεύγῃ.

Ὅλας του τὶς πράξεις κι' ὅλα του τὰ διαβήματα ἡ φρόνιση τὰ κυβερνᾷ καὶ τὰ διευθύνει. Ἡ σοφία τὸν διδάσκει τὴν ἐπιστήμη τῆς ἀλήθειας, κι' αὐτὴ τὸν ὁδηγεῖ στὴν κατανόηση τῆς θεότητος· ἡ φρονιμάδα τὸν μαθαίνει νὰ κρίνῃ καὶ ν' ἀποφασίζει ποιὸ εἶναι κάθε φορὰ τὸ δίκαιο καὶ τὸ σωστὸ γιὰ τὸ καθετί· ἡ σύνεση τὸν ὁδηγεῖ στὴν ἐπίγνωση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἡ βούληση τοῦ καλοῦ γίνεται ὁ κυβερνήτης τοῦ λογισμοῦ του. Βούληση, πού εἶναι ἀπόλυτα ταυτισμένη μὲ τὸ θέλημα τοῦ

Θεοῦ. Κι' ἔτσι, ἡ ἠθικὴ ἀνδρεία θωρακίζει καὶ ὀπλίζει τὴν ψυχὴν του, καὶ τὸν ἀναδείχνει ἀκαταπόνητο ἀθλητὴ τῆς ἀρετῆς· καὶ στρατιώτη πού μάχεται πάντα γιὰ τὸ δίκαιο καὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια. Κι' ἔχει ὑπομονὴ στοὺς πόνους· εἶναι καρτερικὸς καὶ γενναῖος στὰ δύσκολα περιστατικὰ καὶ εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ στὶς χαρὲς καὶ στὶς λύπες, καὶ στὶς ἐπιθυμίες καὶ στὸ θυμὸ καὶ μ' ἓνα λόγο ἀντιμάχεται σὲ κάθετὶ ψεύτικο, πού μὲ ἀπάτη ἢ μὲ τὴν βία παρασύρει τὸν ἄνθρωπο στὸ κακό.

Ἡ καρτερικότητά του τοῦ μαθαίνει νὰ ὑπομένῃ κάθε λύπη γιὰ τὸ καλὸ, νὰ κοπιᾷζῃ γι' αὐτό, καὶ ν' ἀντιμετωπίζῃ μὲ γενναιότητα τὶς δύσκολες περιστάσεις καὶ τὶς ἀναπάντεχες συμφορὲς. Ἡ μεγαλοφροσύνη του τὸν διδάσκει νὰ θέλῃ καὶ νὰ κάνῃ πάντα του ἔργα γενναῖα καὶ μεγάλα. Καὶ ἡ γενναιοδωρία του τὸν ὀδηγεῖ ν' ἀνοίγῃ ἀπλόχερα τὸ χέρι του στοὺς ἀναγκασμένους καὶ νὰ τοὺς δίνῃ ὅ,τι μπορεῖ, ἀπὸ τ' ἀγαθὰ του. Ἡ μεγαλοψυχία του τὸν ἐμπνέει νὰ συγχωρῇ αὐτοὺς πού πέφτουν σὲ λάθος· καὶ εἶναι μακρόθυμος πάντα κι' εὐσπλαχνικὸς. Ἡ ἀγάπη, τοῦ ὑπαγορεύει ν' ἀποξεχιᾷ τὰ κακὰ πού τοῦ κάνουν, νᾶναι ἀμνησίκκος, καὶ νὰ νικᾷ τὸ κακό, μὲ τὸ καλὸ καὶ μὲ τὶς ἀγαθοεργίες.

Ἀπὸ ἠθικὴ μεγαλοπρέπεια καταφρονᾷ κάθετὶ σωματικὸ καὶ ὑλικό, ἐπειδὴ τίποτα δὲν ἀξίζουνε μπροστὰ στὰ μάτια του, ἀπέναντι στ' ἀθώρητα καὶ τὰ οὐράνια. Καὶ χάρις στὴν ἠθικὴν του αὐτὴν μεγαλοφροσύνη κανένα πάθος δὲν τὸν ταραξεί, οὔτε καὶ τὸν ἐρεθίζουν καὶ ξυπνοῦνε τὸ θυμὸ στὴν ψυχὴν του οἱ τυχὸν ἀπρέπειες καὶ οἱ λογῆς λογῆς ἀσχημίες πού κάνουν στὸ πρόσωπό του οἱ φαῦλοι· κι' οὔτε μποροῦν νὰ τὸν ὀδηγήσουν καὶ νὰ τὸν μετακινήσουν στὸν ξεπεσμό τοῦ φρονήματός του ὅποιεσδήποτε ταπεινότητες καὶ προστυχίες. Καὶ τόσο πολὺ δύσκολα μποροῦν νὰ τὸν πλησιάσουν καὶ νὰ τὸν ἀγγίξουν τὰ ταπεινὰ πάθη, πού καλὰ καλὰ οὔτε ν' ἀτενίσουνε μποροῦνε στὴν ὄψιν του.

Ἡ ἠθικὴ του ἀνδρεία τὸν ἀναδείχνει σ' ὅλα νικητὴ, κι' ἀνώτερο ἀπὸ κάθε προσβολὴ πού τοῦ γίνεται. Τὸ θάρρος πού ἔχει, τοῦ δίνει τὴν ἠθικὴ δύναμη νὰ μιλῇ ἐλεύθερα καὶ μὲ παρησιασία γιὰ τὸ καλὸ, γιὰ τὸ ἀγαθὸ, γιὰ τὸ δίκαιο, γιὰ τὴν ἀλήθεια, καὶ νὰ γίνεται ἀπολογητὴς τους, χωρὶς νὰ φοβᾶται κανένα, οὔτε καὶ νὰ δειλιάζῃ ἔμπρὸς στὶς δυσκολίες καὶ στὰ δεινὰ πού προβάλλονται. Ἡ σωφροσύνη στολίζει τὸ ἦθός του καὶ φανερώνεται σὰν γενναιότητα ψυχικὴ· σὰν φῶς μιᾶς ψυχῆς πού μένει ἀτάραχη· σὰν αὐτοχαλίνωση· σὰν κυριαρχία πνευματικὴ, καὶ σὰν ἐλεύθερο πέταγμα τῆς ψυχῆς. Ἡ δὲ ἀγνόητά του τοῦ χαρίζει διαύγεια τοῦ νοῦ καὶ καθαρότητα τῆς καρ-

Ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ ἔτους 1965

ΠΩΣ ΕΧΑΙΡΕΤΙΣΕ Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟ 1966 ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΤΑ ΔΥΣΧΕΡΗ ΤΗΣ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἡ τραγικὴ θέσις τοῦ Πατριαρχείου

Ὁ καινούργιος χρόνος ποῦ ἀνέτειλε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εὐρῆκε τὴν Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ συνθήκες ὄχι καὶ τόσον ὀμαλές καὶ εὐνοϊκές. Καὶ ἀρχίζουμε ἀπὸ τὴν κορυφαίαν τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τὸν καινούργιο χρόνο τὸν ἐχαίρησε μὲ τὴν ἐλπίδα πάντοτε μιᾶς καλύτερης ἴσως αὔριον, ἀνάμικτη ὅμως μὲ σπαραγμὸν γιὰ τὴν κατάστασιν ποῦ ἀντιμετωπίζει σήμερα. Στόχος τῶν ἄλλοδόξων κατακτητῶν τὸ Φανάρι ζῆ μέσα σὲ μιὰ ἀγωνιώδη ἀτμόσφαιρα. Κυβερνῆται, πολιτικοί, τύπος καὶ λαὸς τουρκικὸς βάλουν κατὰ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ Πατριαρχείου καὶ ζητοῦν τὴν ἐκδίωξίν του ἀπὸ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὅποιον τὸ ἔχει ἐνσφηνώσει μιὰ πλούσια ἱστορία καὶ μιὰ μακραίωνη παράδοσις. Μιὰ ἐχθρική ἐπιστράτευσις μὲ τὰ πλέον ποταπὰ μέσα πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἐπιθέσεως καὶ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐξοντώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς βασιλίδος. Διότι ἐκδίωξις Πατριαρχείου ἀπὸ τὸν σημερινὸν προμαχῶνα του οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι σημαίνει καὶ ἐξόντωσιν ὀλοκληρωτικὴν σχεδὸν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Εἶναι ἀνεκδιήγητοι αἱ συκοφαντίες ποῦ ἐκτοξεύονται κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ αἱ προερχόμεναι ἀπὸ διάφορες ἐχθρικές πηγές ἀπειλές. Καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς αἱ ἀπειλαὶ αὐταὶ παραμένουν ἀπραγματοποίητοι, διότι ὑπάρχει πάντοτε ἀκλόνητη ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ τῆς Πόλης. Ἐν τούτοις ἔχει δημιουργηθῆ ἡ ἀτμόσφαιρα ὑπὸ τὸ βαρὺ ἄγχος τῆς ὁποίας ζῆ καὶ κινεῖται ὁ ἑλληνισμός. Ἀκλόνητος ἐπάνω ἀπὸ τὴν ψυχὴ αὐτὴ ὁ Πατριάρχης, ποῦ ἀναπτύσσει σθένος ἀντάξιον τῶν παραδόσεων καὶ κρατεῖ τὸ ταραγμένον ψυχικῶς ποίμνιόν του σὲ μιὰ ἥρωϊκὴ ἀντοχή. Ἀλλὰ ἀπὸ ὅλους προβάλλεται τὸ ἀγωνιώδες ἐρώτημα: μέχρι πότε

διᾶς· γιατί αὐτὴ καταστολίζει μὲ τὸ στεφάνι τῆς παρθενικότητος ὅλους αὐτοὺς ποῦ ἐφοσιώνονται στὸ Θεό· καὶ τοὺς ἀναδείχνει ἐπίγειους ἄγγελους.

Τέτοιοι εἶναι ὁ χαρακτήρας τοῦ πραγματικῶς εὐγενικοῦ ἀνθρώπου.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

θά διαρκέση ἡ ἀντοχή αὐτὴ καὶ μέχρι ποίου σημείου θά ἀντισταθῆ μετὰ τὴν παράδοση καὶ τὸν ψυχικὸν τοῦ ἡρωϊσμόν ὁ ὑπὸ ἀπειλὴν καὶ διωγμὸν χριστιανικὸς κόσμος; Ἡ ἀνατολὴ τοῦ καινούργιου χρόνου βρῆκε καὶ ἐσταμάτησε τὸν ὁμογενῆ πληθυσμὸν στὸ τελευταῖο κατῶφλι τῆς ψυχικῆς τοῦ ἐκδηλώσεως. Καὶ ἀπέμεινε ἡ ἀσθενὴς ἔστω ἐλπίς ὅτι ὁ βιασμὸς τῶν ἀλλοδόξων κατακτητῶν δὲν θά τολμήσῃ καὶ δὲν θά δυνηθῆ νὰ ἐξωθήσῃ αὐτὸν καὶ τὸν ρίψῃ μέσα εἰς τὸ ἀβυσσαλέον βάραθρον τοῦ ἐξαφανισμοῦ. Τὸ σθένος καὶ ἡ ἐκδήλωσις τοῦ Πατριάρχου κρατεῖ ἀναμμένη τὴν φλόγα τῆς ἐλπίδας αὐτῆς. Καὶ ἐνισχύεται ἀπὸ τινος ἡ ἐλπίδα αὐτὴ μετὰ τὸ μεγάλο γεγονός τῆς συνδιαλλαγῆς τῶν δύο μεγάλων ἐκκλησιῶν, τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, διὰ τῆς ἄρσεως ἑνὸς ἀναθέματος, χρονολογουμένου ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ διὰ τῆς κατανοήσεως τῶν ἱερῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἑναντι τοῦ συνόλου τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας καὶ θρησκείας. Τὸ γεγονός τῆς συνδιαλλαγῆς τῶν δύο μεγάλων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, ἐνῶ ἀπ' ἐνὸς ἀναζωπύρωσε τὴν φλόγα τῆς τελευταίας ἰσχυρᾶς ἐλπίδος τῶν ἐλλήνων τῆς βασιλίδος, ἐνέτεινε ἀντιθέτως τὴν ἐχθρότητα καὶ τὸ μῖσος τῶν ἀλλοδόξων κατακτητῶν. Ἐδημιουργήθηκε εἰς αὐτοὺς μεγαλύτερο καὶ ἀγριώτερο κύμα μισαλλοδοξίας, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ μιᾶς φοβίας διὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς συνδιαλλαγῆς αὐτῆς μετὰ τὰ γνωστὰ εἰς αὐτοὺς βίαια μέτρα. Ὑπελογίσθη ὁ ἰσχυρὸς παγκόσμιος παράγων—ὁ καθολικισμὸς. Μιὰ ἐξέγερσις τοῦ Βατικανοῦ θά ἐσημείωνε ἀναμφισβητήτως συνέπειες θλιβερὰς διὰ τὴν Τουρκίαν. Αὐτὸν τὸν παράγοντα τὸν ἀντελήφθη ἡ Ἄγκυρα κατὰ τὴν προπερυσινὴν συνάντησιν εἰς Ἱεροσόλυμα τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου μετὰ τὸν Πάπα. Καὶ ἤρχισε ἡ πολεμικὴ κατὰ τῶν ἐπισκέψεων τῶν ξένων εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ κατὰ τῶν ταξιδίων τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν συνομιλιῶν του μετὰ τῶν ἄλλων θρησκευτικῶν ἡγετῶν. Ἐπενοήθη ταυτοχρόνως καὶ ἐχρησίμευσε ὡς θρυσάλλις εἰς τὸ ἀνθελληνικὸν μένος τῶν τούρκων καὶ τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου. Ὑπεστηρίχθη κακοβούλως, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον δὲν ἔμεινε ἀδιάφορον καὶ ὅτι ἡ τελευταία ἀπόφασις τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν Ἑνωμένων Ἐθνῶν ἐπροξένησε δῆθεν χαρὰν καὶ ζωηρότερες ἐλπίδες. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εἶναι αὐτονόητος ἡ κατάστασις ποὺ ἐδημιουργήθηκε γιὰ τὸ Οἴκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν ὁποῖαν ἀντιμετωπίζει ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἰδίως τοῦ καινούργιου χρόνου.

*

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἄλλου ἐχαιρέτησε τὸν καινούργιο χρόνο ὑπὸ συνθήκας ὅχι ὁμαλᾶς. Δὲν ἐκινδύνευσε βέβαια ἡ

θέσις της, ἀλλ' ἡ ἀνωμαλία πού ἐδημιουργήθη ἐκλόνισε καὶ τὰ θεμέλια τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν εὐαιοθησίαν τοῦ πληρώματός της. Ἡ Ἱεραρχία ὡς ἀνώτατον ἐκκλησιαστικὸν σῶμα ἐδοκίμασε κλονισμὸν καὶ ἀντιμετώπισε περιπέτειες. Ἀτυχῆς ἐπέμβασις τῆς πολιτείας εἰς ζητήματα καθαρῶς ἐκκλησιαστικά, ὅπως τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ ἀναβρασμοῦ, πού ἐξέθεσε καὶ τὸ κράτος μὲ τὴν ἐπιμονή του καὶ ἔφερε σὲ θέσι δυσχερῆ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ ζήτημα τῆς πληρώσεως τῶν χηρευόντων θρόνων καὶ τοῦ μεταθετοῦ ὑπὸ περιωρισμένον ἀριθμὸν ἐπροκάλεσε διάστασιν μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν διάστασιν αὐτὴν τῆς πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀνέμιχθησαν καὶ ὅλα τὰ πολιτικὰ κόμματα, ὥστε ἡ ἐκκλησία ν' ἀποτελέσῃ στίβον κομματικῆς διαμάχης. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐστάθη ἐν τούτοις μὲ σθένος καὶ ἀξιοπρέπεια. Δὲν ἔδωσε προσοχὴν εἰς τοὺς ἰδιοτελῶς κινηθέντας δημιουργοὺς τῆς ἀνωμαλίας αὐτῆς καὶ προσπάθησε νὰ περιφρουρήσῃ τὸ κῦρος της καὶ μὲ αὐτὸ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν πιστῶν πού τόσο ἐδοκίμασθη καὶ ἐκλονίσθη.

*

Ἄσχετα ἐν τούτοις μὲ τὴν τραγικότητα εἰς τὴν ὁποίαν περιῆλθε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὡς στόχος τῶν τούρκων εἰς ἓνα ἀγῶνα μεταξὺ δύο κρατῶν καὶ ἄσχετα ἀκόμη πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀναταραχὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ καινούργιος χρόνος ἔχειρετίσθη καὶ μὲ πλῆθος ἄλλων ἐκδηλώσεων καὶ γεγονότων, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων ὥστε ἡ Ὁρθόδοξος ἐκκλησία ὡς Σῶμα ἀντιπροσωπευτικὸν τοῦ Χριστοῦ νὰ διασώσῃ τὸ κῦρος της καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ ὠρισμένους σκοποὺς, συνοψιζομένους ὅλους εἰς τὴν ἐνότητα καὶ τὴν ἀγάπην πού διεκήρυξεν ὁ Χριστός. Ὁ διάλογος μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν παλαιοκαθολικῶν καὶ ἀγγλικανῶν ὑπῆρξε βῆμα σημαντικὸν πρὸς τὴν στενωτέραν προσέγγισιν καὶ συνεργασίαν τῶν μεγάλων ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Παρ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις καὶ τὰ ἐπιτεύγματα συνέχει ἐν τούτοις ὅλους ἀκόμη ἡ ἀγωνία διὰ τὴν τύχην τῆς Μεγάλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐλλήνων, ὅσοι ἀπέμειναν εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ ὁμαλότης θὰ ἐπανέλθῃ τὸ ταχύτερον καὶ θ' ἀποκατασταθῇ χωρὶς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὁ σεβασμὸς τοῦ κράτους πρὸς τοὺς καθιερωμένους θεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας. Ἀποτελεῖ δόγμα ἡ ὁμαλὴ συνοδοιπορία τοῦ κράτους μὲ τὴν ἐκκλη-

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ «ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΝ»

Ἑπὶ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ἡ ἀθέτησις τοῦ ταξίματός μας εἶναι ἀσέβεια
καὶ ἡ ἀναβολὴ περιφρόνησις.

Ὅχι μονάχα πρέπει νὰ πραγματοποιηῇ ὁ καθέννας μας κάτι ποῦ ἔταξε στὸ Θεό, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ φροντίζη νὰ τὸ κάνη, ὅσο τὸ μπορεῖ, γρηγορότερα· ἀλλοιωτικά, παίρνει ἐπάνω του ἁμαρτία. «Ἐὰν εὕξη εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονιεῖς ἀποδοῦναι αὐτὴν· ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσει Κύριος ὁ Θεός σου παρὰ σοῦ· καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία». Ἄν τάξης κάτι στὸν Κύριό σου καὶ Θεό σου, πρέπει νὰ μὴν ἀργήσης νὰ τὸ κάνης γιατί ὁ Θεός θὰ σοῦ τὸ ἀπαιτήσῃ καὶ θάχῃς κάμει ἁμαρτία. (Δευτ. κγ', 24). Ἐρωτᾶς, πῶς; Καὶ γιατί; Ἄκουσε λοιπόν, ἀδελφέ μου. Ὑποσχέθηκες στὸ Θεὸ κάτι καλὸ βέβαια πάντα. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπόδειξις πῶς ἔχεις πίστη. Γιατί, ἂν δὲν ἐπίστευες, δὲν θάκανες βέβαια τάξιμο.

Ἐνῶ ὅμως τὸ ὑποσχέθηκες, μὲ λόγια, δὲν ἐφρόντι-

σίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀνησυχία διὰ τὴν ἐσχάτως προκληθεῖσαν ἀνωμαλίαν δὲν ὑπῆρξεν μεγάλης διαρκείας.

*

Μὲ τὸ ἀνατεῖλαν ἔτος 1966 ἡ προσοχὴ καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ὀρθοδόξων κι' ὄλων τῶν χριστιανῶν στρέφεται πρὸς τὸ Φανάρι. Ἡ ἀγωνία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γίνεται ἀγωνία ὀλοκλήρου τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ αἱ εὐχαὶ ὄλων συμπίπτουν ὅπως ἡ κορυφαία ἐκκλησία τῆς Ὀρθοδοξίας ἐμμένουσα ἀκλόνητη εἰς τὰς παραδόσεις τῆς ἐξαγιασμένης μετὰ αἷμα ἡρώων καὶ μαρτύρων λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, κατορθώσῃ ἀν' ἀντιμετωπίσει τὰς δυσχερείας τῆς καὶ ἐξακολουθήσῃ νὰ παραμείνῃ ἀκλόνητη εἰς τὸ ἱστορικὸν ὕψος τῆς.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

σες κι' ἔμπρακτα τὸ νὰ κάνης αὐτὸ πούταξες, ἐνῶ καὶ τὸ μποροῦσες κι' εὐκαιρίες τοῦ δοθήκανε! Αὐτὸ φανερώνει ὀλοκάθαρα ἀπιστία· ἐπειδὴ ἡ ἀναβολὴ καὶ ἡ ἀφροντισιά σου αὐτὴ πού μεσολαβεῖ, παραλύει τὴν πίστη. Κι' ὅμως ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἂν δὲν ἐπίστευες πὼς πραγματικὰ ὑπάρχει Θεός, δὲν θάκανες τὸ τάξιμο πού ἔκαμες, ἔτσι καὶ κατόπιν, ἂν ἐπίστευες, μὲ τὴν καρδιά σου, στὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ, δὲν θ' ἀνέβαλλες, μὲ τόσην ἀπροσεξία καὶ μὲ τόσην ἀνεμελιά νὰ κάνης τὸ τάξιμό σου. Γιατί, πές μου, ποῖος μπορεῖ νὰ λήη ψέματα καὶ νὰ παίζῃ ἔτσι, μὲ τὸν ἀληθινὸ καὶ παντοδύναμο Θεό; Μ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπο, ὅχι μονάχα εἶναι μιὰ ὀλοφάνερη ἀπιστία ἢ ἀθέτηση κάποιου ταξίματος πού ἔκαμαμε στὸ Θεὸ ἀλλά, εἶναι ἀκόμη κι' ἓνας εἶδος ἀπιστίας, ἢ τουλάχιστον ὀλιγοπιστίας καὶ ψυχροπιστίας, ἢ ἀνεμελιά μας καὶ ἡ καταφρόνησή μας ν' ἀναβάλλωμε καὶ νὰ ματαιώνωμε τὸ τάξιμό μας.

Μὰ ἔχεις σκοπὸ, μοῦ ἀποκρίνεσαι, νὰ κάμης αὐτὸ πού ὑποσχέθηκες, μὲ λόγια καὶ μὲ προσευχή· τὸ ἀναβάλλεις ὅμως καὶ περιμένεις νὰ βρῆς τὴν κατάλληλη εὐκαιρία. Σ' ἐρωτῶ· ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ ἀναβολὴ αὐτὴ; ἀπὸ ἀδυναμία σου μήπως; Ἔ, τότε εἶσαι συγχωρεμένος. Ἄν ἡ προαίρεσή σου εἶναι ἀληθινὴ καὶ πιστὴ, καὶ ἡ ἀδυναμία του πραγματικὴ κι' ἀπροφάσιστη, τότες ἔχεις κάνει σχεδὸν τὸ χρέος σου. Κανένας δὲν εἶναι ἔνοχος γιὰ κάτι, πού δὲν τὸ μπορεῖ! Καὶ σοῦ μένει μονάχα ἡ κατηγορία, πὼς ἐντελῶς ἄκριτα κι' ἐπιπόλαια, ἔταξες νὰ κάνης κάτι, χωρὶς νὰ σκεφθῆς καὶ νὰ μετρήσης πὼς αὐτὸ ἦτανε ἔξω ἀπὸ τὴν μπόρεσή σου.

Ἄλλὰ μήπως ἡ ἀναβολὴ προέρχεται ἀπὸ ἀφέλεια κι' ἀπὸ ἀφροντισιά; Ἔ, τότε αὐτὴ εἶναι μιὰ περιφρόνηση πού γίνεται στὸ Θεό· καὶ μὲ τίς ἀναβολές σου, εἶναι σὰν νὰ τοῦ λές, νάχῃ ὑπομονή, ὥσότου νὰ σουρθῇ ἡ ὄρεξή νὰ κάνης αὐτὸ πώταξες καὶ πού τὸ ὑποσχέθηκες. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἁμαρτία· καὶ ἁμαρτία βαρειά. Καὶ ἡ περιφρονητικὴ αὐτὴ ἀναβολὴ καὶ ὑπέρθωση, ἐπειδὴ

είναι αξιοκατάκριτη, εξοργίζει τὸν Θεὸ μαζὶ σου καὶ θὰ πέσῃ ἐπάνω στὸ κεφάλι σου. «Ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσῃ Κύριος ὁ Θεός σου παρὰ σοῦ».

Πρόσεχε λοιπόν, Χριστιανέ μου, πρόσεχε καλά. «Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται» (Γαλάτ. στ', 7). Ποιὸς σὲ βιάζει νὰ κάνῃς τάξιμο, παρὰ τὴ δύναμή σου; ἢ ἀνώτερο ἀπὸ τὴν προαίρεσή σου; «Ἐὰν μὴ θέλῃς εὐξασθαι, οὐκ ἔστι ἐν σοὶ ἁμαρτία». Ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ τάξεις κάτι, δὲν ἁμαρτάνεις γι' αὐτό. (Δευτ. κγ' 22). Ἄνοιξες ὅμως τὸ στόμα σου καὶ τὸ ὑποσχέθηκες; Χρέος σου λοιπόν ἀπαραίτητον εἶναι, νὰ φέρῃς σὲ τέλος τὴν ὑπόσχεσή σου. «Τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων σου φυλάξῃ· καὶ ποιήσεις ὃν τρόπον ἠύξω Κυρίῳ τῷ Θεῷ δόμα, ὃ ἐλάλησας τῷ στόματί σου». «Ὅτι βγαίνει ἀπὸ τὰ χεῖλη σου, νὰ τὸ τηρῆς· καὶ τὸ δόσιμο ποῦταξες στὸ Θεό σου, ὅπως τὸ ὑποσχέθηκες μὲ τὸ στόμα σου. (Δευτ. κγ' 23).

Ἄν ἀθετήσῃς ὅπως διόλου αὐτὸ ποῦταξες, εἶναι, ὅπως σοῦ εἶπα, ἀπιστία· ἂν ἀναβάλλῃς διαρκῶς καὶ ἀφρόντιστα καὶ ὑπεροπτικά νὰ τὸ πραγματοποιήσῃς εἶναι ὀλιγοπιστία ἢ ψυχροπιστία κι' αὐτὸ εἶναι πολὺ αξιοκατάκριτο. «Ἐὰν εὐξῆς εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ χρονιεῖς ἀδοδοῦναι αὐτήν... καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία». Αὐτὸ μᾶς διδάσκει συχνὰ καὶ ὁ Ἱεροψάλτης καὶ πάντα μαζὶ μὲ τὴν εὐχὴ συνάπτει καὶ τὴν ἀπόδοση· «Εὐξασθε καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν» (Ψαλμ. οε', 11). Καὶ σὰν νὰ μιλήῃ μονάχος του, λέει: «Τὰς εὐχὰς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω ἐνώπιον τῶν φοβουμένων αὐτόν». (Ψαλμ. οε', 25). «Οὕτω ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου, τοῦ ἀποδοῦναί με τὰς εὐχὰς μου ἡμέρας ἐξ ἡμέρας» (Ψαλμ. ξ', 8). Καὶ «ἀποδώσω σοι τὰς εὐχὰς μου, ἃς διέστειλε τὰ χεῖλη μου, καὶ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλίψει μου» (Ψαλμ. ξε', 12. 13).

**Ποτέ νὰ μὴ φανῆς ἀπληστος κι' ἀδιάκριτος
ἀπέναντι ἐκείνου πού σ' εὐεργέτησε.**

Ἐπειδὴ ὁ νόμος προστάζει νὰ σοῦ εἶναι μεταδοτικὸς κι' εὐεργετικὸς ὁ πλησίον σου, δὲν πρέπει κι' ἐσὺ νὰ κάνῃς γι' αὐτὸ κατάχρηση καὶ νὰ τοῦ φέρεσαι καταφρονετικά, ἢ νὰ τοῦ γίνεσαι ἀπαιτητικὸς κι' ἀχόρταγος κι' ἐνοχλητικὸς. Δὲν εἶναι ἐλαφρότερον ἀδίκημα ἢ δική σου ἀχορταγιά γιὰ τὴν ξένη περιουσία, ἀπὸ τὴν ἀκοινωνισία τῆ δικῆ του, κι' ἀπὸ τὴν ἀμεταδοσή του σ' ἄλλους ἀπὸ τὰγαθὰ πού ἔχει.

Αὐτὸ ἐδίδασκεν ὁ νόμος στοὺς Ἰσραηλίτες. Ὅταν θερίζῃ ὁ γείτονάς σου τὸ χωράφι του, μάζεψε μερικὰ στάχυα, δρεπάνι ὅμως νὰ μὴν μεταχειρισθῆς. «Συλλέξῃς ἐν ταῖς χερσί σου στάχος, ἀλλὰ δρέπανον μὴ ἐπιβάλλῃς» (Δευτ. κγ', 25). Κι' ὅταν τρυγᾷ τ' ἀμπέλι του, φάγε κι' ἐσὺ σταφύλια, ὡς πού νὰ χορτάσης· «Φάγε ὅσο ψυχὴν σου ἐμπλησθῆναι, ἀλλ' εἰς ἄγγος μὴ εἰσβάλλῃς». Ὅχι ὅμως καὶ νὰ γεμίσης τὸ πιθάρι σου (Δευτ. κγ' 26). Αὐτό, λέει ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, εἶναι μιὰ φανερὴ ἀπόδειξις, πὺς δὲν πρέπει νὰ κάνωμε κατάχρηση τῆς καλωσύνης τῶν ἀδελφῶν μας.

Ὁ ἀδελφός σου σοῦδειξε τὴν ἀγάπη του καὶ σοῦδωκε ἓνα μέρος ἀπὸ τ' ἀγαθὰ του· γι' αὐτὸ λοιπὸν ἐσὺ κακομεταχειρίζεσαι τὴν συμπάθειά του καὶ τὴν ἀγάπη του αὐτή· κι' ὅχι μονάχα δὲν ἱκανοποιεῖσαι, ἀλλὰ τὸν πολιορκεῖς γιὰ νὰ τοῦ πάρῃς περισσότερα; Αὐτὸς πού κάνει τὴν ἐλεημοσύνη, ἄς εἶναι πάντα του μεταδοτικὸς καὶ κοινωνικὸς καὶ φιλεύσπλαγγχος, ὅσο τὸ μπορεῖ. Δὲν ζημιώνεται γι' αὐτὸ ποτέ, καὶ πάντα θάχῃ κέρδος κι' ὠφέλεια· ἀλλὰ κι' αὐτὸς πού δέχεται τὴν ἐλεημοσύνη, πρέπει νὰναι ὀλιγαρκής, καὶ νὰ μὴ γίνεται ποτέ του ἀδιάκριτος κι' αὐθάδης κι' ἀπαιτητικὸς.

Εἶναι χρήσιμη κι' ἀξίζει νὰ σημειωθῆ καὶ ἡ συμβουλή, πού ὁ ἴδιος ὁ θεῖος Πατέρας δίνει στοὺς ἀκροατάς τοῦ θείου κηρύγματος. Συχνὰ — λέει — οἱ ἱεροκή-

ρυκες όμιλοῦν στό λαό ἀπό τό θεῖον ἀμβωνα, χωρίς νάχουνε προετοιμασθῆ καί προχείρωσ κι' αὐτοσχεδίως καί τοῦ προβάλλουν διάφορες διδασκαλίες. Καί παλαιότερα μάλιστα ὑπῆρχανε ἀνάμεσα στό ἀκροατήριο πολλοί ταχυγράφοι, πού ἐσημείωναν τὰ κηρύγματα τους καί κατόπιν τὰ ἐγνωστοποιοῦσαν καί τὰ δημοσίευαν. "Όλοι αὐτοί εἶναι βέβαια ἀξιέπαινοι γιά τήν φιλομάθειαν· ἀλλά κατὰ κάποιο τρόπο εἶναι ἀδιάκριτοι—λέει ὁ θεῖος Πατέρας—κι' ἀδικοῦνε αὐτούς πού κηρύττουνε ἀπροετοίμαστοι. «'Ως ἀδικοῦντες ὅπως οὖν εἰς ὑπόληψιν ἀδελφούς (τούς ἱεροκήρυκας), ὅτι τό ἐσχεδιασμένον εὐθύς, ὡσπερ τι τῶν ἄγαν κατασκευασμένων, ἐναποτίθενται γραφῆ».

Φέρνοντας λοιπόν τόν λόγο σ' αὐτό, ὁ θεῖος Πατέρας παρωδεῖ τήν νομοθεσία· «ἀλλ' ὅγε νόμος, ὃ βέλτιστοι, φαίην ἄν αὐτοῖς, τό μηδέν εἰς ἄγγος ἐμβάλλειν προστέταχεν ἐναργῶς». 'Ο νόμος θά τοὺς ἔλεγα, φιλτατοῖ μου, μᾶς προστάζει ὀλοφάνερα, νά μὴ βάλωμε τίποτα στό πιθάρι μας. Φάγε ἀπό τὰ σταφύλια τοῦ ἀμπελουργοῦ ἱεροδιδασκάλου, ὡσότου νά γεμίσης καί νά ἱκανοποιήσης τήν ψυχὴ σου· ἀλλὰ μὴ ζητᾶς, ἀκροατή μου, νά γεμίσης μὲ σταφύλια καί τήν χαρτοσακκούλα σου, πολλὰ ἀπό τὰ ὅποια θᾶναι ἴσως ἀγίνωτα καί ξυνά, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ἀκόμη ὄριμα γιά τρύγημα.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἄ "Ο «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νά δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὅποια ἔχουν σχέσιν πρὸς τό ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θά δίδωνται εἰς τήν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑ

Οἱ Ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν τὴν ἐξουσία ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ ποιμαίνουν τὰ λογικά του πρόβατα «εἰς νομάς σωτηρίους». Ἄλλὰ ἡ ἐξουσία τους δὲν ὁμοιάζει με αὐτὴ τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων. Δὲν εἶναι ἐξουσία κυριαρχίας πάνω στὶς ψυχὰς τοῦ ποιμανίου τους ἀλλὰ ἐξουσία διακονίας, ὑπηρεσίας¹.

Ἐὸ Ἀπόστολος Παῦλος χαρακτηρίζει τὸ ποιμαντικὸ ἔργο σὰν «ἔργο διακονίας» (Ἐφ' δ' 12) καὶ «ἐξουσίαν ἣν ὁ Κύριος ἔδωκέν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν» (Β' Κορ. ιγ' 10 καὶ ι' 8). Στους Κορινθίους ἐξηγεῖ : «οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοὶ ἔσμεν τῆς χάριτος ὑμῶν» (Β' Κορ. α' 24). Ἐπίσης οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγὲς χαρακτηρίζουν τὴν ποιμαντικὴ ἐξουσία σὰν «ἐξουσία... ἐπιστρέφειν καὶ ἀποστέλλειν τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει»².

Οἱ ψυχὰς δὲν ἀνήκουν στους ποιμένες, ἀνήκουν στὸν Κύριο, πὺς τις ἐξηγόρασε μετὰ τὸ τίμιον αἷμά Του καὶ συνεπῶς κυριαρχία στὶς ψυχὰς μόνον ὁ Κύριος δικαιούται νὰ ἀσκήσῃ³. Γι' αὐτὸ ἄλλως τε ἡ Γραφή τονίζει : «Εἷς Κύριος» (Α' Κορ. η' 6) καὶ στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε πίστι «εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν».

Ἐὸ ἴδιος ὁ Κύριος θέλησε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν κυριότητα πάνω στὶς ψυχὰς χωρὶς νὰ δεσμεύσῃ τὴν ἐλευθερία τους, κερδίζοντας τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀφοσίωσί τους μετὰ τὴν θυσία Του γι' αὐτές. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Κύριος ἐνίκησε στὴν ἔρημο τὸν πειρασμὸ τῆς ἀποκτήσεως κοσμικῆς ἐξουσίας.

Γιὰ νὰ προφυλάξῃ δὲ τοὺς μαθητὰς Του ἀπὸ τὸν πειρασμὸν αὐτὸ τοὺς συμβούλευσε : «Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως δὲ ἔστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος· καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακοινηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Μάρκ. ι' 42—45).

Ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κυρίου ὁ ἱερός Χρυσόστομος γράφει : «Εἰ προεδρίας ἐρᾶτε, φησί, καὶ τῆς ἀνωτάτης τιμῆς, τὰ ἔσχατα διώκετε, τὸ πάντων εὐτελέστεροι εἶναι, τὸ πάντων ταπεινότεροι, τὸ πάντων μικρότεροι, τὸ μετὰ τοὺς ἄλλους ἑαυτοὺς τάττειν. Αὕτη γὰρ ἡ ἀρετὴ ἐκείνην δίδωσι τὴν τιμὴν. Καὶ τὸ παράδειγμα ἐγγύθεν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας. Οὐ γὰρ ἤλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου διακοινηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν»⁴.

Πολύ σωστά παρατηρήθηκε, ὅτι μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Κυρίου γίνεται μία ἀκόμη ἀνατροπὴ στὶς ἀξίες τοῦ κόσμου. Τὸ μεγαλεῖο καὶ ἡ δόξα στὴ νέα κατάστασι πραγμάτων ποὺ ἐγκαινιάζει ἡ Καινὴ Διαθήκη τοποθετεῖται στὴν ταπεινῶσι καὶ στὴν διακονία τῶν ἄλλων καὶ ὄχι στὴν καταδυνάστευσί τους.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου σὰν ὑπηρετοῦ τῶν ψυχῶν ὀφείλου νὰ ἀκολουθοῦν οἱ ποιμένες, ποὺ ὅσο μεγαλύτερο βαθμὸ κατέχουν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία τόσο καὶ μεγαλύτερες καὶ περισσότερες εὐθύνες, θυσίες καὶ καθήκοντα ἔχουν⁵.

Τὰ ὅσα λέγει ὁ Μ. Βασίλειος γιὰ τοὺς ποιμένες τῶν μοναχικῶν κοινοτήτων ἰσχύουν καὶ γιὰ τοὺς ποιμένες τῶν κατὰ κόσμων ἐκκλησιῶν :

«Τὸν δὲ προσετώτα μὴ ἐπαιρέτω τὸ ἀξίωμα ἕνα μὴ καὶ αὐτὸς ἐκπέσῃ τοῦ μακαρισμοῦ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἣ καὶ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου· ἀλλ' ἐκεῖνο πεπεισθῶ, ὅτι ἡ τῶν πλειόνων ἐπιμέλεια πλειόνων ἐστὶν ὑπηρεσία. Ὡς οὖν ὁ πολλοῖς ὑπηρετῶν τετραυματισμένοις καὶ ἀποξύνων μὲν τοὺς ἰχῶρας ἐνὸς ἐκάστου τραύματος, προσάγων δὲ τὰ βοηθήματα κατὰ τὴν ιδιότητα τῆς ὑποκειμένης κακώσεως, οὐχὶ ἐπάρσεως ἀφορμὴν τὴν ὑπηρεσίαν λαμβάνει, ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινώσεως ἀγωνίας τε καὶ ἀγῶνος· οὕτω καὶ πολλῶ πλέον ὁ τὰ ἀσθενήματα ἰᾶσθαι τῆς ἀδελφότητος πιστευθεὶς, ὡς πάντων ὑπηρετῆς, καὶ ὑπὲρ πάντων λόγον δώσω, διανοεῖσθαι καὶ ἀγωνιᾶν ὀφείλει»⁶.

Ὁ δὲ ἱερός Χρυσόστομος παρατηρεῖ ὅτι : «Οὐ γὰρ ἀρχόντων τυφός ἐστι τὰ ἐνταῦθα, οὐδὲ ἀρχομένων δουλοπρέπεια, ἀλλ' ἀρχὴ πνευματικὴ τούτῳ μάλιστα πλεονεκτοῦσα, τῷ τὸ πλέον τῶν πόνων καὶ τῆς ὑπὲρ ὑμῶν ἀποδέχεσθαι φροντίδος, οὐ τῷ τὰς τιμὰς πλείους ζητεῖν»⁷.

Αὐτὸ εἶναι τὸ παράδοξο τῆς Χριστιανικῆς Ἱερωσύνης : νὰ κυβερνᾷ τις ψυχὰς ὑπηρετῶντας τις, νὰ νικᾷ ἐνῶ φαίνεται ὅτι καταβάλλεται, νὰ θριαμβεῖ ἐνῶ ταπεινῶνεται καὶ ἀναλίσκεται. Οἱ ποιμένες, ποὺ ἀξιώθηκαν νὰ ὀδηγήσουν πολλὰς ψυχὰς στὸν Ἰησοῦ δὲν ὑπελόγιζαν, κόπους, θυσίες, στερήσεις, ἐξευτελισμοὺς καὶ ταπεινώσεις, ὅπως ὁ μακάριος Παῦλος ποὺ ἔλεγε :

«Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν» (Β' Κορ. ιβ' 15).

Ἄλλοίμονο στοὺς κληρικούς, ποὺ ἐπιζητοῦν τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα γιὰ νὰ ἀπολαύσουν τιμὰς ἢ ἄλλα ὀφέλη καὶ ὄχι νὰ θυσιαστοῦν καὶ νὰ διακονήσουν. Καὶ οἱ ἴδιοι θὰ εἶναι νεκροὶ καὶ τὸ ποίμνιο, ποὺ εἶναι ταγμένοι νὰ ποιμαίνουν θὰ νεκρώσουν πνευματικά. Καὶ πάλιν θὰ χρειασθῇ νὰ δώσουμε τὸν λόγο στὸν Ἅγιο Χρυσόστομο ποὺ ὑπῆρξε στὴν πρᾶξι ιδεώδης ποιμῆν καὶ στὴν θεωρία ὑπέροχος διδάσκαλος τῆς ποιμαντικῆς ἐπιστήμης : «Τὸν γὰρ

ἄρχοντα ταῦτα μάλιστα δείκνυσι τὸ προνοεῖν τῶν ὑπηκόων, τὸ κήδεσθαι καὶ φροντίζειν. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν : Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, οὐκ εἶπε τιμᾶται καὶ θεραπεύεται, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. Τοῦτο ἀρχή, τοῦτο ποιμαντικὴ ἐπιστήμη, τὸ τὰ αὐτοῦ παρορᾶν καὶ τὰ τῶν ἀρχομένων μεριμνᾶν. Ὅπερ γὰρ ἐστὶν ἰατρός, τοῦτό ἐστὶν ἄρχων· μᾶλλον δὲ καὶ ἰατροῦ πλέον. Ὁ μὲν γὰρ ἰατρός τῇ τέχνῃ τὴν σωτηρίαν περιποιεῖται· ὁ δὲ ἄρχων καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις· ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε ραπισθεῖς, σταυρωθεῖς, τὰ μύρια παθεῖν»⁸.

Οἱ Ποιμένες πρέπει νὰ ἔχουν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ ἐπιτύχουν εἰς τὴν ἀποστολὴν των μόνον ὅταν χρησιμοποιοῦν τὴν μέθοδον τῆς πειθοῦς. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν τὴν ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου στὸν Πέτρο μετὰ τὴν ἀποκοπὴ τοῦ «ὠτίου» τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως· «ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται» (Ματθ. κστ' 52), πού σημαίνουν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις βίας φέρει βία. Καὶ τὴν ἄλλη ἐκείνη ἀπάντησί Του στὸν Ἰάκωβο καὶ Ἰωάννη, πού τοῦ ζητοῦσαν νὰ κατεβάσῃ φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν γιὰ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἀφιλόξενους κατοίκους τῆς κομοπόλεως τῆς Σαμαρίας : «Στραφεῖς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς· ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι» (Λουκ. θ' 55).

Ὅσες φορές ὁ κληρικὸς λησμόνησε τὸ πνεῦμα τῆς διακονίας καὶ ζήτησε νὰ στηριχθῇ στὴν κρατικὴ ἐξουσία ἢ υἱοβέτησε μεθόδους βίας σὰν τὴν ἱερὰ ἐξέτασι ἢ τὴν ἀστυνόμευσι τῶν μελῶν της, ὅπως ἔκανε ὁ Καλβῖνος στὴν Γενεύη⁹, ἔβλαψε τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ κοσμικὴ ἐξουσία μπορεῖ νὰ χρησιμοποιῇ μεθόδους περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας γιὰτὶ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἀναγέννησι, τὴν μεταμόρφωσι καὶ τὴν βέωσι τῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ γιὰ τὴν νομιμότητα καὶ τὴν κοινωνικὴ εὐταξία.

Μπορεῖς μὲ τὴν ἀπειλὴ τῶν ποινῶν νὰ ἀναγκάσῃς τὸν πολίτη νὰ πειθαρχήσῃ στοὺς νόμους, ἀλλὰ δὲν μπορεῖς νὰ αἰχμαλωτίσῃς τὴν ψυχὴν του στὴν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ παρὰ μόνον μὲ τὴν ταπεινὴ διακονία καὶ τὸ παράδειγμα.

Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος παραγγέλλει στοὺς ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας : «Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀναγκαστικῶς ἀλλὰ ἐκούσιως κατὰ Θεόν, μὴδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως, μὴδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου» (Α' Πέτρ. ε' 2—3).

Ὁ Χρυσόστομος—γράφει ὁ Καθηγητὴς Π.Γ. Φλορόφσκυ—ἦτο δυνατὸς κήρυξ. Ἠγάπα τὸ κήρυγμα καὶ τὸ ἐθεώρει ὡς καθήκον

τοῦ κληρικοῦ. Ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἐξουσία, ἀλλὰ ἐξουσία λόγου καὶ πειθοῦς. Τοῦτο εἶναι τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῆς Χριστιανικῆς δυνάμεως. Οἱ βασιλεῖς ἐξαναγκάζουν, οἱ ποιμένες πείθουν· οἱ πρῶτοι δίδουν διαταγὰς, οἱ δεῦτεροι παραινέσεις. Οἱ ποιμένες ἐπικαλοῦνται τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν, τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν καὶ ζητοῦν ἀποφάσεις. Ὡς ὁ ἴδιος ὁ Χρυσόστομος ἔλεγε, «πρέπει νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ λόγου, τῆς πραότητος καὶ τῶν παραινέσεων»¹⁰.

Ὁ ἀσφαλέστερος δρόμος γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦν τὰ λογικὰ πρόβατα στὴν ποιμνὴ τοῦ Ἰησοῦ εἶναι αὐτὸς τῆς ἀγάπης, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς διακονίας. Ἰδιαιτέρα ἡ ψυχὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ποὺ διακατέχεται ἀπὸ τὴν τάσι τῆς ἀπορρίψεως κάθε αὐθεντίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κερδίσῃ παρὰ μόνον μὲ τὴν δύναμι τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης.

Τὰ ὅσα ἐλέχθησαν γιὰ τὴν ποιμαντικὴ ἐξουσία σὰν ἐξουσία διακονίας δὲν σημαίνουν κατὰ τὸν καθηγητὴ κ. Μουρατίδη «ὅτι ἢ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξουσία στερεῖται τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀληθοῦς ἐξουσίας συνισταμένης, ὡς γνωστόν, εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ νομίμως ἐνεργεῖν. Ἔτερον τὸ ζήτημα τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, ἣτις εἶναι ἀληθῆς διακονία, καὶ ἕτερον ἢ ἐξωτερικὴ μορφή, ὑφ' ἣν πραγματοποιεῖται ὁ ὑψηλὸς οὗτος σκοπὸς τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξουσίας, ἣτις δευτερεῖον μὲν καὶ ἐπικουρικὸν ἀλλ' ἀπαραίτητον στοιχεῖον φέρει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκ μέρους τῶν πιστῶν ὑπακοῆς εἰς τὰς νομίμους αὐτῆς ἐνεργείας. Δέον νὰ μὴ γίνεταί σύγχυσις μεταξὺ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς κυριαρχίας καὶ ὑποταγῆς ὑπὸ τὴν βούλησιν τοῦ φορέως αὐτῆς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἣτις καὶ εἶναι ξένη πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργημάτων καὶ ἕτερον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργοῦ, ὅπως βάσει τῶν Θεοσδότων νόμων τῆς Ἐκκλησίας ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν του»¹¹.

Ἀπλούστερα : Ὁ κανονικὸς ποιμὴν ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ τελῇ τὰ μυστήρια σὲ ὅσους τὸ ἐπιθυμοῦν, δὲν ἔχει ὅμως τὴν ἐξουσία νὰ ὑποχρεώσῃ ὅσους δὲν τὸν ἐπιθυμοῦν νὰ δεχθοῦν τὴν τέλεσι ἐνὸς μυστηρίου. Ἐχει τὴν ἐξουσία νὰ κηρύττῃ, δὲν ἔχει ὅμως τὴν ἐξουσία νὰ ἀναγκάζῃ στὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀληθειῶν ποὺ κηρύττει.

Τὸ καθῆκον τῶν ποιμαινομένων νὰ ὑπακούουν στὴν κανονικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία προκύπτει ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχο δικαίωμά τους νὰ ποιμαίνονται.

Γιατί, πῶς θὰ ποιμαίνονται, ἂν δὲν ὑπακούουν στοὺς ποιμένες των ; Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συμβουλεύει : «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέικετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

20. Πρέπει ο σπόγγος να διατηρηῆται ἐν-
τός τοῦ ἁγίου ποτηρίου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ
γνωστοῦ γεγονότος ἢ πρέπει νὰ ἀφαιρεθῆ
καὶ νὰ ἀχρηστευθῆ, ὅπως φρονοῦν μερικοί;
(Ἐρώτησις αἰδ.σ. Ὁρ. Στιβακτάκη).

Ἐπάρχουν πράγματι μερικοὶ ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν γνώ-
μη, ὅτι ὁ σπόγγος τοῦ ἁγίου ποτηρίου ὄχι μόνο δὲν ἐξυπηρετεῖ
κανένα πρακτικὸ σκοπὸν, ἐφ' ὅσον ὁ καθαρισμὸς τοῦ ποτηρίου
γίνεται μὲ τὰ καλύμματα, ἀλλ' ἀντιθέτως εἶναι ἐστία ἀκαθαρσίας
καὶ ὑγρασίας. Ἀπ' αὐτὰ ὀρμώμενοι ἄλλοι εἰσηγοῦνται τὴν κατάρ-
γησίν του καὶ μερικοί, πῶς τολμηροί, τὴν ἔχουν ἤδη πραγματοποιή-
σει. Θὰ πρέπει νὰ τονισθῆ ὅτι πράττουν κακῶς καὶ τὰ ἐπιχειρή-
ματά των εἶναι ἀβάσιμα. Ἄν μπορῆ νὰ συναντήσῃ κανεὶς σπόγγ-
γους ἁγίων ποτηρίων ἀκαθάρτους ἢ ὑγρούς, σ' αὐτὸ δὲν πταίουν
οἱ σπόγγοι, ἀλλ' οἱ ἱερεῖς, ποὺ δὲν δείχνουν τὴν δέουσα προσοχὴ

χαρᾶς τοῦτο ποιῶσιν καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν
τοῦτο» (Ἐβρ. ιγ' 17).

Ὁ Ἰησοῦς ἔφθασε στὴν Ἀνάστασι διὰ μέσου τοῦ Σταυροῦ, δηλ.
τῆς θυσίας καὶ τῆς ταπεινώσεως. Αὐτὸς εἶναι ὁ δύσκολος ἀλλὰ καὶ
ὁ μόνος δρόμος, ποὺ ὀδηγεῖ στὴν Ἀνάστασι. Οἱ Ποιμένες τῆς
Ἐκκλησίας δὲν ἔχουν νὰ διαλέξουν παρὰ μόνον αὐτὸ τὸν δρόμο,
ἂν θέλουν νὰ ἐπιτύχουν τὴν Ἀνάστασι τῶν ψυχῶν, ποὺ ὁ Κύριος
τοὺς ἐμπιστεύθηκε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΝ. ΚΑΨΑΝΗΣ
Θεολόγος

-
1. Ἴδε Κ. Μουρατίδου, Ἡ οὐσία καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ
τὴν διδασκαλίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθήναι 1958, σελ. 174.
 2. Β' XX, 9, Π.Α.Δ. τομ. 2 σελ. 27.
 3. Ἴδε Ἰωάν. ιζ' 2.
 4. Κατὰ ἀνομοίαν, ὁμιλ. 8,5 PG. 48, 776.
 5. Ἴδε σχετικὰς ἀπόψεις Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου ἐν Ἐπιστολῇ πρὸς
Διάκονον Παλλάδιον PG. 78, 897-900.
 6. Ὅροι κατὰ πλάτος, PG. 31, 992 D, 993 A. (Ἴδε Κ. Μουρατίδου, Χρι-
στοκεντρικὴ ποιμαντικὴ ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς τοῦ Μ. Βασιλείου, Ἀθήναι 1962,
σελ. 53-54.
 7. Εἰς Β' Κορινθ. ὁμιλ. 18, 3. PG. 61, 527.
 8. Εἰς Ψαλμ. 113, 1-2 PG. 55, 306.
 9. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλ. Ἱστορία, Ἀθήναι 1948, σελ. 552.
 10. Ὁ Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ προφήτης τῆς ἀγάπης, ἄρθρον
ἐν περιοδ. Ἀκτίνες, τεύχος Ἰαν. 1955 σελ. 5.
 11. Κ. Μουρατίδου, Ἡ οὐσία κ.λ.π. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 174.

και επιμελεια. Ἀντίθετα ὑπάρχουν ἱερεῖς, και εὐχομαι ὅλοι νὰ ἀνήκουν στὴν κατηγορία αὐτή, ποὺ διατηροῦν σὲ ὑποδειγματικὴ καθαριότητα τὰ ἱερὰ σκεῦη και, μὲ τὴν εὐλάβεια ποὺ τοὺς διακρίνει, μετὰ τὴν πλύσι και τὸν καθαρισμὸ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, τὸ σπογγίζου στεγνὰ μὲ εἰδικὸ κάλυμμα και ἀσπάζονται και τοποθετοῦν τὸ σπόγγο μέσα σ' αὐτό, γιὰ νὰ ἀπορροφήσῃ τὰ ἕχνη τῆς ὑγρασίας, ποὺ ἐνδεχομένως ἔμειναν, και ὕστερα τὸ καλύπτου μὲ προσοχή. Τὸν σπόγγο διατηροῦν πάντα σὲ ἀπαστράπτουσα καθαριότητα, ὅπως ἀρμόζει στὸν ἱερὸ προορισμὸ του.

Ὁμολογουμένως ὅμως ὁ πρακτικὸς προορισμὸς τοῦ σπόγγου εἶναι μικρὸς. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιά σημασία. Ὁ σπόγγος δὲν εἰσῆχθη μόνο γιὰ πρακτικὸ σκοπὸ, ἀλλὰ περισσότερο γιὰ νὰ συμβολίξῃ τὸν σπόγγο ἐκεῖνο, ποὺ διεδραμάτισε κι' αὐτὸς τὸ ρόλο του στὸ σταυρικὸ πάθος τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ δὲ τὸ πάθος συμβολίζεται ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τῆς προθέσεως μὲ τοὺς λόγους και τίς πράξεις τοῦ ἱερέως, μὲ τὰ διάφορα λειτουργικὰ σκεῦη τῆς και μὲ τὴν παράστασι τῆς ἀποκαθλώσεως («ἄκρα ταπεινώσις»), ποὺ εἰκονίζεται και εἰκονίζεται ἀκόμη στὴν κόγχη τῆς. Ἡ ὠφελιμότης και ἡ σκοπιμότης δὲν εἶναι πάντοτε καλὸς ὁδηγὸς στὰ θέματα τῆς θείας λατρείας. Ὑπάρχου και ἄλλοι παράγοντες, ποὺ ἐπέδρασαν στὴν διαμόρφωσί τῆς, ποὺ ἔπαιξαν ἴσως πιὸ σπουδαῖο ρόλο ἀπὸ τοὺς πρώτους. Ὑπάρχου σκεῦη, τελετὲς και λειτουργικὲς πράξεις, ποὺ προῆλθου ἀπὸ συμβολικοὺς καθαρῶς λόγους, κι' ἄλλες πάλι ποὺ μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἔχασαν τὸν ἀρχικὸ πρακτικὸ τους προορισμὸ και ὑφίστανται σήμερα χάρις και μόνο στὸ μυστικὸ και συμβολικὸ νόημα, ποὺ τοὺς δόθηκε. Ἄν ὅλα αὐτὰ τροποποιηθοῦν ἢ καταργηθοῦν μὲ μόνο κριτήριον τὴν λογικὴ και τὴν σκοπιμότητα, δὲν ξέρω τι θὰ μείνῃ ἀπὸ τὴν θεία μας λατρεία. Και γιὰ νὰ μείνωμε στὴν θεία λειτουργία: ἓνα μαχαῖρι δὲν θὰ ἦταν πρακτικώτερο ἀπὸ τὴν λόγχη; ἢ τί χρειάζονται τὰ διπλᾶ καλύμματα τῶν τιμίων δώρων; ἢ πιὸ σκοπὸ ἐξυπηρετεῖ ἢ μικρὰ εἶσοδος; ἢ γιὰ τί λέγοντας τὸ «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος...» νὰ πηγαίνῃ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὴν πρόθεσι κατὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ τρισαγίου; ἢ γιὰ τί νὰ περιβάλλεται κατὰ τὸ γνωστὸ τρόπο ὁ διάκονος τὸ ὠράριο ἢ ὁ ἐπίσκοπος τὸ μέγα ὠμοφόριον; και χίλια δυὸ ἄλλα πράγματα. Ἄς ἀφήσω πὼς καμμιά φορὰ ἡ ἄγνοιά μας, ἐνθαρρυνομένη ἀπὸ τὴν ἐλάττωσι τῆς εὐλαβείας μας πρὸς τὰ παραδεδομένα, μᾶς κάνει πιὸ τολημεροῦς ἀπὸ ὅσο χρειάζεται.

21. Ἐὰν κληθῇ ὁ ἱερεὺς νὰ ἐκτελέσῃ κάποιαν ὑπηρεσίαν και βάλῃ «Εὐλογητὸν» και ἐκτελέσῃ τὴν ὑπηρεσίαν πρέπευ νὰ κάμῃ ἀπόλυσιν ἢ δὲν εἶναι ἐπιβεβλημένη ἢ ἀπόλυσις; (Ἐρώτησις αἰδес. Ἀργ. Τσιικούρη).

Κάθε ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία ἔχει ἓνα ὠρισμένο σχῆμα. Ἀρχίζει πάντοτε μὲ μιὰ δοξολογία τοῦ Θεοῦ, διάφορο τὴν κάθε περιπτώσει («Εὐλογητὸς ὁ Θεός...», «Δόξα τῇ ἀγία καὶ ὁμοουσίῳ...» «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...»), καὶ κατακλείεται μὲ μιὰ στερεότυπη ἀπόλυσις, «μεγάλῃ» ἢ «μικρᾷ», ποῦ ἐπισφραγίζεται μὲ τὸ «Δι' εὐχῶν...». Ἡ εὐλογία τῆς ἐνάρξεως καὶ ἡ ἀπόλυσις παραλείπονται σὲ μερικὲς περιπτώσεις, ὅταν μιὰ ἀκολουθία ἐπισυνάπτεται σὲ μιὰ ἄλλη. Τότε μόνο ἡ πρώτη ἀρχίζει μὲ τὴν εὐλογία τῆς ἐνάρξεως καὶ μόνο ἡ τελευταία κατακλείεται μὲ ἀπόλυσις. Ἔτσι γίνεται ἐπὶ παραδείγματι στὶς ἀκολουθίας τῶν ὥρων, μεγάλων ἢ μικρῶν, καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι μᾶλλον ἐξαιρέσις. Σ' ὅλες τὶς ἄλλες περιπτώσεις, ἔστω καὶ ἂν μιὰ ἀκολουθία τελεῖται συναπτὰ μὲ μιὰ ἄλλη, γίνονται χωριστὲς ἐνάρξεις καὶ χωριστὲς ἀπολύσεις γιὰ τὴν κάθε μία. Παράδειγμα οἱ ἀκολουθίες τοῦ μεσονυκτικοῦ, τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς θείας λειτουργίας, ποῦ συνήθως ἐπισυνάπτονται, ἀλλὰ κάθε μία ἔχει ἰκὴ τῆς ἐναρξὸς καὶ ἀπόλυσις (ἔστω καὶ ἂν ἡ ἀπόλυσις τοῦ ὄρθρου γίνεται μυστικῶς), οἱ ἀκολουθίες τῆς Θ' ὥρας καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ, τοῦ ἀραβῶνος καὶ τοῦ γάμου, τῆς θείας λειτουργίας καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ, τῆς γονυκλισίας τῆς Πεντηκοστῆς κ.λ.π. Ἔτσι κάθε ἀκολουθία ἀρχίζει μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ τελειώνει μὲ τὴν εὐλογία τῶν παρισταμένων στὴν ἀκολουθία πιστῶν, γιὰτὶ κατ' οὐσίαν αὐτὸ εἶναι ἡ ἀπόλυσις, μιὰ εὐλογία ποῦ σημαίνει τὸ τέλος τῆς ἱερᾶς ὑπηρεσίας καὶ δίνει τὸ σύνθημα τῆς ἀποχωρήσεως — ἀπολύσεως — τῶν πιστῶν. Δὲν νομίζω λοιπὸν πῶς ἐπιτρέπεται ἢ δικαιολογεῖται ἡ παράλειψις τῆς.

22. Π ὡς πρέπει νὰ δίδεται ὁ οἶνος τοῦ κοινοῦ ποτηρίου στοὺς νεονύμφους καὶ τί πρέπει νὰ γίνεται τὸ ὑπόλοιπο; νὰ πίνεται ἔλο ἀπὸ τοὺς νεονύμφους, νὰ χύνεται στὸ χωνευτήριον ἢ νὰ καταλύεται ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ; (Ἐρωτήσις αἰδεσ. Π. Ἀ δάμη).

Καὶ στὸ σημεῖον αὐτὸ δὲν ὑπῆρχε οὔτε ὑπάρχει ὁμοίομορφος πρᾶξις στὰ διάφορα μέρη. Ἄλλοῦ ἐπότιζε ὁ ἱερεὺς τὸν νυμφίον καὶ ὕστερα τὴν νύμφην ἐκ τρίτου. Ἄλλοῦ τοὺς ἐπότιζε τρεῖς φορὲς ἐκ τρίτου, δηλαδὴ πρῶτα τὸν νυμφίον, ὕστερα τὴν νύμφην, κατόπιν πάλι τὸν νυμφίον κ.ο.κ. Εἰς ἄλλα μέρη μετὰ ἀπὸ τοὺς νεονύμφους ἐπότιζε καὶ τὸν παράνυμφον ἐκ τρίτου, ἐνῶ σὲ ἄλλα περιωρίζετο σὲ μόνους τοὺς νεονύμφους. Σήμερα, στὰ περισσότερα τοῦλάχιστον μέρη, ποτίζει μόνον μιὰ φορὰ ἐκ τρίτου τοὺς νεονύμφους καὶ τὸν παράνυμφον. Ὁ συμβολισμὸς εἶναι φανερός. Οἱ νεόνυμφοι πρῶτη

φορά μετέχουν κοινῆς τροφῆς καὶ πίνουν ἀπὸ κοινὸ ποτήριον εὐλογημένο ἀπὸ τὸ Θεό, πού δηλοῖ τὴν κοινωνία τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου καὶ τὴν τελεία ἔνωσι των, ἢ ὅπως λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Συμεών, κεῖς σημεῖον τῆς ἐν εὐφροσύνῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἔσται αὐτοῖς ἡ εὐφροσύνη ἢ «εἰς μερικὸν ἀγιασμὸν καὶ κοινωνίαν ἀγαθῶν τε καὶ ἔνωσιν ἐν εὐλογία Θεοῦ» (Διάλογος, κεφαλ. 282). Ὁ παράνυμφος πάλι σὰν μάρτυς, «φίλος τοῦ νυμφίου» καὶ πρόσωπο, τὸ ὁποῖο ἦταν πολλὰς φορές ἡ αἰτία τῆς συνάψεως τοῦ συζυγικοῦ δεσμοῦ, μετεῖχε συμβολικῶς καὶ αὐτὸς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀγαθῶν τῶν νεονύμφων.

Τὸ ὑπόλοιπο τοῦ ποτηρίου κατέλυε ὁ νυμφίος ἢ ὁ παράνυμφος ἢ κάποιος ἀπὸ τοὺς παρισταμένους ἢ μικρὰ παιδιὰ, ἢ ἐχύνετο στὸ χωνευτήριον ἢ στὸ ἔδαφος, ἢ ἐθραύετο ὑπὸ τοῦ ἱερέως τὸ ποτήριον καὶ μαζί ἐσκορπίζετο καὶ τὸ περιεχόμενό του. Αὐτὰ μαρτυροῦν τὰ διάφορα παλαιὰ χειρόγραφα. Σήμερα ἐπικρατοῦν διάφορα ἔθιμα κατὰ τόπους. Ὅλα στηρίζονται σὲ κάποιον λόγο ἢ ἔχουν κάποια ἱστορία. Ἡ κατάλυσι ἀπὸ τὸν νυμφίον ἢ τὸν παράνυμφον ἢ ἀπὸ κάποιον ἀπὸ τοὺς παρισταμένους ἢ ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιὰ, καθὼς καὶ τὸ χύσιμο στὸ χωνευτήριον γίνεται γιὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ βεβήλωσι τοῦ εὐλογημένου «εὐλογία πνευματικῆ» οἴνου. Ἰδίᾳ ἡ κατάλυσι ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ ὑπενθυμίζει μιὰ παλαιὰ πρᾶξι, κατὰ τὴν ὁποία τὰ ἄμωμα παιδιὰ βραβουλοῦσαν τὸν ἱερέα στὴν κατάλυσι τῶν περισσευμάτων τῆς θείας εὐχαριστίας, πού τότε ἦσαν πολλὰ, γιὰτὶ ὁ καθαγιασμὸς δὲν περιωρίζετο, ὅπως σήμερα, σὲ μικρὰς ποσότητες. Τὸ σπάσιμο πάλι τοῦ ποτηρίου καὶ τὸ σκόρπισμα τοῦ περιεχομένου του στὸ ἔδαφος ἦταν σύμβολο τῆς εὐθράστου ἀνθρωπίνης εὐτυχίας, πού θὰ εἶναι κοινὴ στοὺς νεονύμφους καὶ θὰ ἔχη κοινὸ τέλος γι' αὐτοὺς. Τὸ χύσιμο ἐξ ἄλλου τοῦ οἴνου στὸ ἔδαφος ἐσήμαινε τὸν πλεονασμὸ τῆς εὐτυχίας τῶν νεονύμφων, πού θὰ ξεχύλιζε καὶ θὰ σκορπιζόταν στοὺς γύρω τους.

Κι' ἐδῶ ἰσχύουν ὄσα γράψαμε στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 18 ἐρώτησι ἀναφορικὰ μὲ τὰ τοπικὰ ἔθιμα. Ὁ ἱερεὺς θὰ στρέψῃ τὴν προσοχή του κατὰ τὴν τήρησίν των σὲ ἓνα κυρίως πρᾶγμα: στὸ νὰ περιφρουρήσῃ τὴν ἱερότητα τοῦ ἀγιασμένου οἴνου ἀπὸ κάθε βεβήλωσι, εἴτε αὐτὴ θὰ ὀφείλεται στὴν ἀμέλεια ἢ στὴν ἀδιαφορία τῶν παρισταμένων, εἴτε στίς διάφορες λαϊκὰς προλήψεις, πού ἀπὸ σατανικὴ ἐπήρεια ἢ δυσειδαιμονία ἔχουν συνδεθῇ μὲ ὠρισμένες ἱερὰς τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐτσι στὴν προκειμένη περιπτώσει δὲν θὰ ἀφήτῃ στὴν διάθεσι τῶν ἀγάμων ἰδίᾳ κοριτσιῶν τὸ ὑπόλοιπο τοῦ ποτηρίου, ὑποθάλποντας ἢ ἀνεχόμενος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὴν πρόληψίν των, ὅτι ἂν τὸ πιοῦν θὰ ἐπιταχύνουν τὴν ὥρα τοῦ γάμου των.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Ἡ ἀληθινή πίστις, ἡ πίστις ὅπως τῆ θέλει ὁ Θεός, ἔχει τρία κύρια γνωρίσματα. Εἶναι ἀνεπιφύλαχτη. Εἶναι ὀρθή. Κι' εἶναι, τέλος, ὀρθά ἐρμηνευμένη μέσα στή ζωῆ καί τήν πολιτεία τοῦ πιστοῦ.

Πιστεύουμε στὸν Θεὸ ὅπως τοῦ ἀξίζει καὶ τοῦ πρέπει. Εἶναι τὸ ἀπόλυτο ὄν. «Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν», λέγει ὁ ἴδιος στὶς ἀρχές τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Εἶναι ὁ πανάγιος, ὁ παντοδύναμος, ὁ ἀπειρος. Ἡ οὐσία του εἶναι ἐντελῶς ἀπρόσιτη. Ζοῦμε, τόσο ἐδῶ στὴ γῆ, κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ὅσο κι' αὔριο, στὴ βασιλεία του τὴν οὐράνια, κατὰ τὴν ἀνέσπερη ἡμέρα της, μέσα στὴν ἐνέργειά του. Κι' ἐδῶ καὶ στὸν παράδεισο, ὁ Θεὸς εἶναι ἀπεριχώρητος κι' ἀσύλληπτος ὡς οὐσία. Βρίσκεται ὁμως μέσα μας καὶ γύρω μας ὡς ἐνέργεια. Αὐτὴ τῆ διακρίση τὴν ἀνέπτυξε καὶ τὴν ἐτόνισε κατὰ τρόπο θαυμαστὸ ἕνας μεγάλος διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μιὰ δυνατότητα καὶ μιὰ κλήσι, γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ σ' αὐτὴ τὴν ὑπερβατικὴ πραγματικότητα. Τὴν πιστεύει. Ὅπως λέγει ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, «πίστις ἐστὶν ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» Μὲ τὴν πίστι, εἰσερχόμεστε καὶ ζοῦμε σ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα. Πρῶτο, λοιπόν, καὶ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς πίστεως εἶναι τὸ ἀνεπιφύλαχτο. Γιατὶ ἔτσι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς κι' ἡ ἀνθρώπινη καρδιά ἀνταποκρίνεται στὴν ἀμετρὴ πραγματικότητα, πού εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς κι' ἡ ζωὴ τοῦ Θεοῦ. Δὲν ὑπάρχει καμμιά αἰτία, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῆ κανεὶς λόγος, πού νὰ περιορίσουν τὴν πίστι. Γιατὶ τὸ ἀντικείμενό της δὲν ἔχει ὅρια.

Δὲν ἀρκεῖ ὁμως νὰ πιστεύομε ἀνεπιφύλαχτα. Χρειάζεται, ἐπίσης, νὰ πιστεύομε ὀρθά. Ἡ πίστις δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ τάσις τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδιάς τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Εἶναι ἕνα σύνολο ἀληθειῶν, πού ὁ ἀνθρώπος τὸ βρίσκει καὶ τὸ οἰκειώνει μέσα σὲ δυὸ νοητοὺς χώρους, στὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας. Πιστεύουν κι' οἱ αἰρετικοί. Ἀλλὰ πρόκειται γιὰ πίστι, πού δὲν εἶναι ἡ ὀρθή. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἀνεπιφύλαχτη, ἀλλὰ ὀδηγεῖ στὴν ἀπώλεια κι' ὄχι στὴ σωτηρία. Γιατὶ δὲν εἶναι ἡ ὀρθή πίστις, ἀλλὰ πλανερή. Διαστρέφει τὴ θεία πραγματικότητα. Ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς, ἄλλοι δὲν παραδέχονται τὴν τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ, ἄλλοι ἀπορρίπτουν τὴν Παράδοσι, ἄλλοι στρεβλώνουν μὲ διαφορετικὸ τρόπο τὴ θεία ἀλήθεια.

Μονάχα ἡ ἀγία μας Ὁρθοδοξία, ἡ μόνη ἀληθινή Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ πάνω στὴ γῆ, ἐγγυᾶται καὶ διαικονίζει τὸ σωστὸ

περιεχόμενον τῆς τίστεως. Αὐτὴ εἶναι ἡ ταμιούχος κι' ἡ δότειρά του. Ριζωμένη ἐπὶ Γραφή, διατηρεῖ μὲ τὴν ἀνώμητη Παράδοσι τῆς τὴν ἀποκεκαλυμμένη ἐν Χριστῷ ἀλήθεια.

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ οὔτε τὸ δεύτερο αὐτὸ γνώρισμα τῆς ἀληθινῆς πίστεως. Χρειαζέται καὶ τὸ τελευταῖο: ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία τῆς μέσα στὴ ζωὴ καὶ τὴν πολιτεία μας. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ πιστεύουν ἀνεπιφύλαχτα τὰ ὀρθόδοξα διδάγματα κι' ὅμως δὲν ἐρμηνεύουν ὀρθὰ στὴ ζωὴ τους τὴν Ὀρθοδοξία. Κάποι ἡ Γραφὴ λέγει: «Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουν». Αὐτὴ τὴ δαιμονικὴ πίστι θυμίζου ὀρθόδοξοι στὴν ὁμολογίαν, ποὺ πράττουν τὸ κακὸ. Ἡ Ὀρθοδοξία δὲν ὑπάρχει στὰ ἔργα τους, ἀλλὰ στὰ χεῖλη τους, δὲν ὑπάρχει στὴν καρδιά τους, ἀλλὰ στὴ διάνοιά τους μονάχα καὶ μάλιστα σὰν στεγνὸ γράμμα, χωρὶς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἄς ἀναφέρουμε ἕνα φοβερὸ τέτοιο παράδειγμα ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι ἦταν οἱ θηριώδεις ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, ποὺ κατακρεούργησαν τὴν ἐθνικὴ φιλόσοφο Ὑπατία, στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅταν πατριάρχης ἐκεῖ ἦταν ὁ Ἅγιος Κύριλλος. Ἀφωσιωμένοι σ' αὐτὸν τὸν μεγάλου φωστῆρα τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡστόσο, ὅπως ἀπέδειξαν τὰ πράγματα, δὲν εἶχαν τίποτε τὸ ὀρθόδοξο μέσα στὴν καρδιά τους. Καὶ διέπραξαν ἕνα ἀποτρόπαιο ἐγκλήμα, ποὺ τὸ καταδικάζει ὄχι μονάχα ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ, ἀλλὰ κι' ἡ θύραθεν.

Ἡ πίστις, λοιπόν, πρέπει νὰ ὑπάρχη στὸν ὅλο ἄνθρωπο ὀρθὴ καὶ γνησία. Καὶ νὰ ἐκφράζεται στὴ ζωὴ του κυρίως ὡς ἀγάπη. Γιατί ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». Γιατί, ὅπως λέγει ὁ θεὸς Παῦλος, «ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι».

Αὐτὴ τὴν πλήρη πίστι πρέπει νὰ ἔχουμε οἱ σημερινοὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ, γιὰ νὰ δώσουμε τὴν ἀληθινὴ μαρτυρία στὸν κόσμο. Γιὰ νὰ δείξουμε ποιά εἶναι ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Γιὰ νὰ ἐλκύσουμε τὰ ἀπολωλότα πρόβατα στὴ μάνδρα τῆς.

Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι φῶς, χάρις, ἀρχοντιά πνευματικὴ καὶ καρδιακὴ, ἀλήθεια θεανδρική εὐγένεια, ποὺ ὠραιώνουν καὶ δοξάζουν τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι «ὅσα ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος», ποὺ «ἐμάθομεν καὶ παρελάβομεν καὶ εἶδομεν» ἀπὸ τὴν ἀγία Παράδοσι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, στὴ ζωὴ καὶ στὸν λόγο τῶν Ἀποστόλων, τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁμογνητῶν, τῶν Ὁσίων, τῶν Διδασκάλων τῆς. Ὅλοι ἐκεῖνοι εἶχαν τὴν ἀληθινὰ ὀρθόδοξη πίστι.

Ὁ ὀρθόδοξος, λοιπόν, Χριστιανὸς ἔχει πίστι ἀπεριόριστη

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Εἰς τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ΤΑΚΕ προήχθη ὁ τμηματάρχης Α' κ. Γεώργιος Χριστίδης
 Ἐν τῇ ἐπίσημῳ τελετῇ τὴν 15ην Ἰανουαρίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος ἔκοψε τὴν πίττα τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδεσιμ. Τσιλιώνην Γεώργιον, Μέγαρχ. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν νέαν διεύθυνσίν σας. — Κύριον Φωτιάδην Εὐάγ., Βρανάξιδος 2, Ἀθῆναι. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν σας συμφώνως τῇ ὑποδείξει σας. — Κύριον Καρτάλην Ἀθανάσιον, Φοιτητῆν, ὁδὸς Μαυρομυχάλη 94, Ἀθῆναι. Τ. 706. — Κύριον Γεώργιον Ἀλούπην, Φοιτητῆν, Καραϊσκάκη 14, Ἀθῆνας Τ. 453. Ἐνεγράφητε διὰ τὸ 1966. — Κύριον Ἰωάννην Ἀκυρον, Ἀγρίνιον. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν σας. — Ὅσιώτ. Ἰερομόναχον Βλάχον Πολύκαρπον, Κκλτεζαὶ Τριπόλεως. Σᾶς ἀπεστείλαμεν καὶ ἐλλείποντα τεύχη. — Αἰδεσιμ. Στρατάκη Σταῦρον, Θραψανοῦ Πεδιάδος Κρήτης. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν σας. — Αἰδεσιμ. Ζαρκαδούλαν Θεόδωρον, Δυοβουνιάτου 10 Λαμίας. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν σας μερίμνη τῆς Ἱ. Μητροπόλεώς σας. — Κύριον Βανδῶρον Δημ., Θεολόγον, ὁδὸς Κέας 25, Ἐνταῦθα Τ. 806. Ἐνεγράφητε ἀπὸ 1-1-66. — Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, Ἐνταῦθα. Ἀπεστείλαμεν ὑμῖν τὰ ζητηθέντα τεύχη. — Αἰδεσ. Χουλάκη Χαραλάμπον, Μαχαιρᾶ, Ἀρκαλοχωρίου Κρήτης. Σᾶς ἀπεστείλαμεν τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα ἐζητήσατε. — Αἰδεσιμ. Παπαθωμᾶν Γεώργιον, Εὐγενικὸν Διδυμοτείου. Σᾶς ἀπεστείλαμεν δωρεὰν τοὺς προηγουμένους τέσσαρες τόμους τῶν ἐκτάκτων ἐκδόσεών μας, οἱ ὁποῖοι σημειωθῆτω ἐκυκλοφόρησαν ὑπὸ διαφόρους τίτλους, ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου των. Γνωρίσατέ μας τὴν λῆψιν των. — Αἰδεσιμ. Παππᾶν Δημήτριον, Μακρύκαμπον Ἄρτης. Ἐνεγράφητε καθὼς καὶ ὁ ἱερός ναός. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σας ἐπληροφορήθημεν τὴν ἐφημεριακὴν σας διεύθυνσιν. Ἦδη σᾶς ἀποστέλλομεν ὅλα τὰ τεύχη τοῦ ἔτους 1963 καθὼς καὶ τοῦ ἔτους 1964. — Ὅσιώτ. Ἰερομ. Δημόπουλον Σεραφεῖμ, Καστέλλι Κισσάμου Κρήτης. Ἐνεγράφητε καὶ ἀπεστάλησαν εἰς ὑμᾶς τὰ ἀπὸ 1-8-65 κ.έ. κυκλοφορήσαντα τεύχη. — Αἰδεσιμ. Ρουμπιὲν Γεώρ-

στὸν Θεό, πίστι ὀρθή καὶ πίστι πού δὲν εἶναι μονάχα ἓνα σύνολο ἀπὸ διατυπώσεις δογματικῆς ὀρθῆς, ἀλλὰ παρουσιάζεται καὶ στὴ ζωὴ του ὀρθῆ, σύμφωνη μετὰ τὸ Πνεῦμα τῶν διατυπώσεων αὐτῶν, σύμφωνα μετὰ ὅ,τι διδάσκει ἡ Γραφή καὶ ἡ Παράδοσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μονάχα μιὰ τέτοια ζωντανὴ καὶ καθαρὴ πίστις εἶναι ἡ ζῶσα καὶ φωτίζουσα, εἶναι ἡ πίστις πού δίνεται στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τὸ Κύριον καὶ ζωοποιόν. Πραγματικὰ δέ, ὅπως τονίζει ἡ Γραφή, «ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται», εἰσέρχεται καὶ μένει στὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ χάρι σὲ μιὰ τέτοια πίστι.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

γιον, Τσαρίτσανη Ἐλασσώνος. Ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὴν διεύθυνσίν
σας. Εὐχαριστοῦμεν. — Ἱερὸν Ναὸν Ἀγ. Φανουρίου Τιμ.
Προδρόμου, Θεσσαλονίκης. Ἀπεστάλη αἰτηθὲν φύλλον — Αἰδεσιμ.
Καραγιαννάκη Νικόλαον, Ἐφημ. Μαλάξης Γερολάκου Κυ-
δωνίας Κρήτης. Ἐνεγράφητε εἰς τὴν νέαν διεύθυνσιν καὶ σὰς ἀπεστείλαμεν
τὰ ἀπὸ 1-8-65 μέχρι τοῦδε κυκλοφορήσαντα τεύχη. — Ὀσιώτ. Ἱερομ.
Κυριακόπουλον Χριστοφόρον, Ἀσώματον Κομοτινῆς. Σὰς
ἀπεστείλαμεν τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον ἐζητήσατε. — Ἱερὸν Μητροπό-
λιν Κασσανδρείας, Πολύγυρον Χαλκιδικῆς. Σὰς ἀπεστείλαμεν
τὰ ζητηθέντα τεύχη. — Ὀσιώτατον Μοναχὸν Μάξιμον, Ἱ.
Μονὴν Κουτλουμουσίου Καρυᾶς Ἀγ. Ὁρους. Ἐνεγράφητε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλο-
νίκης, Τὸ περὶ τὸν ἄντιρρήσεων καὶ ἐνστάσεων ἐναντίον τῆς λει-
τουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας. — **Φώτη Κόντογλου** (†), Ὁ κό-
σμος τῆς φθορᾶς καὶ ὁ κόσμος τῆς ἀφθορίας. — Ὁρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ
μελέτες τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν **Νεκταρίου Αἰγίνης**. «Γνώρισε τὸν
ἐαυτὸ σου». Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα**. — **Βασ. Ἡλιάδης**, Πῶς ἐχαι-
ρέτησε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τὸ 1966 καὶ πῶς ἀντιμετωπίζει τὰ δυσ-
χερῆ τῆς ζητήματα. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» μέρος πέμπτον. Ψυχοφε-
λεῖς ἐπιστάσεις ἀπὸ τὸ «Δευτερονόμιον», ὑπὸ **Εὐγενίου τοῦ Βουλγά-
ρεως**. Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα**. — **Γεωργίου Α. Καψάνη**, Ἡ
Ποιμαντικὴ ἐξουσία εἶναι διακονία... — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰ,
κανονικὰ καὶ ἄλλες ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς
πίστεως. — Εἰδήσεις τοῦ TAKE. — Ἀλληλογραφία.

Παρακαλοῦνται τὰ Ἐκκλ. Συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν, οἵτινες
λαμβάνουν τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὅπως καταβάλλουν εἰς
τὸ Τοπικὸν TAKE τῆς περιφερείας των τὴν τυχὸν ὀφειλομέ-
νην συνδρομὴν των, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1957 καθωρίσθη
εἰς δρχ. 30 ἐτησίως, ἐκτὸς τῶν Ἱ. Ναῶν τῶν περιφερειῶν
Ἀθηνῶν—Πειραιῶς, τῶν ὁποίων ἡ συνδρομὴ καθωρίσθη
εἰς δρχ. 50, 75 ἢ 100, ἀναλόγως τῆς κατηγορίας ἐκάστου.

Τύποις : ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)
Ὁδὸς Μενάνδρου 4, Ἀθήναι — Τηλέφ. 311.121.

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου : Γ. Σ. Χρυσάφης, Ἱασιωνίδου 22, Σοφόμενα